



ИДИ ҒАЛАБА МУБОРАК!



ИНСОН, ҲУҚУҚ ВА ОЗОДИҲОИ Ӯ АРЗИШИ ОЛӢ МЕБОШАНД



МИНБАРИ

ҲУҚУҚШИНОС

НАШРИЯИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСИИ ДМТ

№7-8 (83-84) 8-УМИ МАӢИ СОЛИ 2018, СЕШАНБЕ

Дар ин шумора:

**ТАҚСИМОТИ
ДАВЛАТИИ
ХАТМКУНАНДАГОН**

Саҳ. 2

**ШАМӢИ
ХОТИРА**

Саҳ. 3

**«СИТОРАИ ИСМАТ –
ДОСТОНИ
ФОҶИАВӢ-
ҚАҲРАМОНӢ!»**

Саҳ. 5

**ӢДЕ
АЗ УСТОД**

Саҳ. 7

**ҚИНОЯТКОРӢ ВА
РОҶҶОИ ПЕШГИРИИ ОН**

Саҳ. 10

**БАРОМАДАН АЗ
ҲАДДИ ВАКОЛАТҶОИ
МАНСАБӢ ЧУН
ҚИНОЯТИ ХУСУСИЯТИ
КОРРУПСИОНИДОШТА**

Саҳ. 12



Ҷашни Ғалаба барои тамоми халқҳо, аз ҷумла халқи тоҷик санаи воқеан муҳим ва фаромӯшнашаванда мебошад. Зеро таърихи башар чунин корнамоиву ҷонбозиҳои оммавии халқҳоро, ки дар давраи Ҷанги Дуюми Ҷаҳон нишон дода буданд, Ӣд надорад. Маҳз дар натиҷаи муборизаи фидокоронаву қотеонаи халқҳо оташи ҷанги дахшатнок хомӯш ва озодии мардумони сайёра таъмин карда шуд.

Ин ғалабаи бузург натиҷаи дӯстии халқҳо, муборизаи дастаҷамъона ва намунаи олии ватандӯстии халқу миллатҳои гуногун барои Ҷамеаи Ватан ва озодӣ мебошад.

Ин санаи дар ҳақиқат таърихӣ на танҳо барои собиқадорони ҷанг ва калонсолон, балки барои наслҳои имрӯза низ гиромиву муқаддас мебошад, чунки он рамзи ватандӯстиву фидокорӣ ва шуҷоату мардонагии падару бобоӣни мо барои ҳифзи марзу буми Ватан ва истиклолу озодӣ ба шумор меравад.

Мо имрӯз ва минбаъд низ бо ифтихору сарфарозӣ иброн мебарем, ки дар таъмини

ғалабаи таърихӣ дар баробари фарзандони дигар ҷумҳуриҳои собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ ва халқҳое, ки бар зидди истибдоди фашистӣ мубориза бурдаанд, ҷавонмардони бонангу номуси Тоҷикистон низ саҳми арзишманд гузоштаанд. Пас доштани хотираи неки фарзандони шуҷои Ватан, ки барои зиндагии осудаи наслҳои ҷонбозӣ кардаанд ва собиқадорони меҳнат, ки дар ақибгоҳ шабу рӯз заҳмат кашидаанд, вазифаи муқаддас ва қарзи вичдонии ҳар як фарди ҷомеа мебошад.

Таҷлили ҳамасолаи Рӯзи ғалаба бар фашизм ҷаҳониёнро бори дигар водор месозад, ки доир ба таҳкими муносибатҳои дӯстона, ҳамгироиву ҳамкорӣ ва тақвияти равобити халқу давлатҳо ҳамчун шартҳои асосии ҳифзи сулҳу субот, бунёди рӯзгори орому осудаи мардуми сайёра ва омили муҳимтарини муборизаи муштарак бар зидди нерӯҳои бадхоҳ саъю талош намоянд.

Эмомалӣ РАҶМОН

**МИНБАРИ
ҲУҚУҚШИНОС**

**Муассис:
факултети
ҳуқуқшиносии ДМТ**
www.law.tnu.tj

и.в. сармуҳаррир:
**Эмомалӣ
МИРАЛӢ**
law.tnu.tj@gmail.com

и.в. муовини сармуҳаррир:
Ҳамза БОБОХОНЗОДА

Муҳаррир:
Бобочон НАИМЗОДА

Тарроҳ:
Акмал ШАРИПОВ

ҲАЙАТИ ТАҲРИРИЯ:
Раҳмон Д.С.
номзади илмҳои ҳуқуқшиносии,
дотсент, декани факултети ҳуқуқшиносии,
Сафарзода Б.А.
профессори кафедраи ҳуқуқи инсон ва ҳуқуқшиносии муқррисавӣ,
Маҳмудов И.Т.
мудири кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ,
Абдуллоев П.С.
муовини декан оид ба илм ва робитаҳои байналмилалӣ,
Камолзода И.И.
дотсенти кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ,
Сулаймонов Ф.С.
дотсенти кафедраи ҳуқуқи байналмилалӣ

ҲАЙАТИ МУШОВАРА:
Ватанзода М.М.
ёрдамчи Президенти ҚТ оид ба масъалаҳои ҳуқуқӣ,
Саид Нуриддин Саид
вазирӣ маориф ва илми ҚТ,
узви вобастаи АИ ҚТ,
Имомзода М.С.
ректори ДМТ,
академики АИ ҚТ,
Тоҳиров Ф.Т.
академики АИ ҚТ,
Маҳмудзода М.А.
раиси Суди Конституционии ҚТ,
академики АИ ҚТ,
Раҳимзода М.З.
профессори кафедраи ҳуқуқи соҳибқарорӣ ва тиҷорат,
узви вобастаи АИ ҚТ,
Диноршоев М.
академики АИ ҚТ,
Насриддинзода Э.С.
профессори кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ, узви вобастаи АИ ҚТ

ШАРТҲОИ ҚАБУЛИ МАВОД:
Дастнавис қабул карда намешавад.
Мавод бояд бо ҳуруфи Times New Roman Tj 14 ҳуруфчинӣ шуда бошад.
Рӯзнома на ба ҳама андешаи муаллифон мувофиқ аст ва ақриди мухталифро ба хотири риояи чандандешӣ ба таъбир мерасонад.

Рӯзнома дар Вазорати фарҳанги ҚТ тақти №0336/рз аз 18-уми марти соли 2018 ба қайд гирифта шудааст.
Нашрони идора: ш. Душанбе Бунҷи Ҳисорақ, Шаҳраки Донишҷӯён, факултети ҳуқуқшиносии ДМТ.
Телефон: 985-38-38-87, 900-55-51-87. Теъдод: 1000
Навбатдори шумора: Исмоил Шарифзода

КОНФРОНСИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ САТҲИ БАЛАНД ТАҲТИ УНВОНИ “МУҚОВИМАТ БО ТЕРРОРИЗМ ВА ИФРОТГАРОИИ ХУШУНАТОМЕЗ”

4 майи соли 2018 дар Кохи Сомон Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Конфронси байналмилалӣ сатҳи баланд таҳти унвони “Муқовимат бо терроризм ва ифротгароии хушунатомез” иштирок ва бо нутқи пурмухтаво баромад карданд.

Дар кори конфронс муовини Дабири кулли СММ, Роҳбари Дафтари зиддитеррористии СММ, Дабири кулли САҲА, ниҳодҳои СММ, намоёндогони дигар ташкилоту созмонҳои бонуфуз, аз қабилӣ Созмони ҳамкории Шанхай, Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил, Созмони Аҳдномаи Амнияти Дастаҷамъӣ, Хадамоти аврупоии амалиёти хоричӣ, ҳамчунин роҳбарони хайатҳои кишварҳои хорич аз ҷумҳуриҳои Узбекистон, Қирғизистон, Қазоқистон, Мачористон, Давлати Ливия, Ҷумҳурии Ислонии Афғонистон, Туркманистон, Федератсияи Россия, Ҷумҳурии Арманистон, Салтанати Умон, Давлати Кувайт, Ҷумҳурии Ислонии Эрон, Иёлоти Муттаҳиди Америка, Давлати Қатар ва Ҷумҳурии Мардумии Чин иштирок карданд.

Зимни баромади худ Президенти ҚТ мухтарам Эмомалӣ Раҳмон нахуст ҳамаи иштирокчиёни конфронси бонуфузро ба

Тоҷикистони бихиштосо хайрамақдам гуфтанд.

Сарвари давлат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон таъкид доштанд, ки конфронси имрӯза ба баррасии масоили вобаста ба таҳдидҳои асри нав - мубориза бар зидди терроризм ва экстремизм бахшида шудааст. Аз ин рӯ, таҳия, татбиқи пешниҳодҳо ва тавсияҳои муштарак дар конфронси имрӯза баҳри аз байн бурдани ин зухуроти номатлуб мувофиқи мақсад аст.

Президенти мамлакат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон аз авҷи низоъҳо ва зухуроти терроризму экстремизм, ҳадафи он қарор гирифтани беш аз 100 кишвари олам, амалҳои хароҷиовар, қурбон гирифтани ҳаётҳои бегунаҳ, бе ҳонаву дар мондани миллионҳо нафар, расидани зиёни иқтисодӣ ба мамлакатҳои ҷангзада, изхори нигаронӣ карда, таъкид доштанд, ки бо дарназардошти ин воқеияти рӯз, мо бояд ба хотири таъмини амнияти ҳамҷониба дар сатҳи минтақа ва ҷаҳон, барои мубориза бо терроризм ва экстремизм, аз байн бурдани омилҳои дастгирии сиёсӣ, низоми ва молиявӣ, тавассути қабули талбирҳои муштарак чораандешӣ намоем.

Конфронси имрӯза, ки бо ташаббуси навбатии ҷониби Тоҷикистон дар ҳамкорӣ

бо СММ, САҲА, Иттиҳоди Аврупо ва шарикони дигар баргузор мегардад, намунаи омодагии Тоҷикистон дар мубориза бар зидди терроризм ва пешгирии хатарҳо ва амният дар ҳамаи сатҳҳо мебошад.

Дар охир Президенти ҚТ мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба ҳамаи иштирокчиёни Конфронси байналмилалӣ сатҳи баланд таҳти унвони “Муқовимат бо терроризм ва ифротгароии хушунатомез” дар роҳи муҳокима ва баррасии мавзӯҳои муҳим бар нафъи ахли башар комёбиҳо орзу намуданд.

Изхори умедворӣ карда шуд, ки натиҷаҳои конфронси мазкур ба инкишофи минбаъдаи ҳамкорӣ дар соҳаи муборизаи муштарак бо терроризму ифротгароӣ ва ноил шудан ба ҳадафҳои неқ мусоидат мекунад.

Баъди суханронии Пешвои миллат муовини Дабири кулли СММ, Роҳбари Дафтари зиддитеррористии СММ Владимир Воронков ва Дабири кулли САҲА Томас Гремингер баромад карда, нахуст ба ҷониби Тоҷикистон, ба хусус Сарвари давлат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон барои дар сатҳи баланди ташкилӣ созмон додани кори конфронс ва пазироии гарму самимӣ изхори сипос намуданд.

www.president.tj

ТАҒЙИРОТИ КАДРӢ



Боиси ифтихору сарфарозист, ки давоми солҳои истиқлолияти давлатӣ факултети ҳуқуқшиносии ДМТ ба як маркази бонуфузи оморасозии кадрҳои лаёқатманд ва ҳайати роҳбарикунанда табдил ёфтааст. Мавриди зикри хос аст, ки бо дарназардошти тавачҷу хидоятҳои бевоситаи роҳбарияти олии сиёсии кишвар чандин устодону омӯзгорони соҳибтаҷриба, донишманд ва унвону дараҷаҳои гуногуни илмидоштаи факултети ҳуқуқшиносии ба вазифаву мансабҳои масъули сохторҳои гуногуни давлатӣ баргузида шудаанд.

Дар ҳамаи радиҳои мудири кафедраи ҳуқуқи инсон ва ҳуқуқшиносии муқоисавӣ Саидзода И.И. ва Сардори раёсати илм ва навоариҳои техникаи ДМТ Қурбонализода Н.Ш., ки ҳарду дастпарварони факултет мебошанд, ба вазифаҳои пурмасъулият дар Раёсати ҳуқуқи Дастгоҳи иҷроияи Президенти ҚТ таъйин гардидаанд. Боварию эътимоди навбатии роҳбарияти давлату ҳукуматро ба ҳамаи устодону кормандони факултет табрик менамоем.

Таҳияи
Ҳамза БОБОХОНЗОДА

ТАҚСИМОТИ ДАВЛАТИИ ХАТМКУНАНДАГОН

Дар асоси фармоиши ректори ДМТ аз 12 март соли 2018, № 95-6 «Оид ба тақсими хатмкунандагони шӯбаи рӯзонаи гурӯҳҳои бучавии хатми соли 2017-2018» рӯзи 30 март соли ҷорӣ ба мақсади таъмин намудани ташкилоту идораҳои ҷумҳурӣ бо мутахассисони ҷавон, дар факултети ҳуқуқшиносии донишгоҳ тақсими давлатии хатмкунандагони гурӯҳҳои бучавии шӯбаи рӯзона баргузор гардид.

Дар робита бо ин, ба унвони беш аз 30 роҳбарони мақомоти ҳокимияти давлатӣ, вазоратҳо, кумитаҳои давлатӣ, идораҳои ҚТ, судҳо, сохторҳои ҳифзи ҳуқуқ ва муассисаҳои таълимӣ дар хусуси замон ва макони баргузори тақсими хатмкунандагон мактуби расмӣ ирсол шуда буд.

Дар рӯзи тақсими намоёндогони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суди Олӣ ва Олии иқтисодии ҚТ, Прокуратураи генералӣ, Вазорати адлия, Вазорати маориф ва илм, Академияи илмҳои ҚТ, Кумитаи давлатии амнияти миллӣ, Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи ҚТ, Кумитаи андозии назди Ҳукумати ҚТ,

Кумитаи қор бо ҷавонон ва варзиши назди Ҳукумати ҚТ, Кумитаи оид ба қорҳои дин, танзими анъана ва ҷашну маросими миллии назди Ҳукумати ҚТ, Агентии назорати маводи нашъавари назди Президенти ҚТ, Агентии стандартизатсия, метрология, сертификатсия ва нозироти савдои назди Ҳукумати ҚТ, Сарраёсати иҷроии ҷазои вазорати адлияи ҚТ, Маркази миллии конунгузори назди Президенти ҚТ, ҚСҚ «Ориёнбонк» иштирок доштанд.

Ба мақсади дар сатҳи баланди ташкилӣ доир шудани тақсими хатмкунандагон аз ҷониби Раёсати донишгоҳ ва садорати факултети ҳуқуқшиносӣ тамоми чораҳои дахлдор андешида шуданд. Ба ин хотир рӯйхати тамоми хатмкунандагони гурӯҳҳои бучавии шӯбаи рӯзона ва ҳамзамон донишҷӯёни гурӯҳҳои шартномавӣ, ки давоми панҷ сол бо баҳои аъло таҳсил намуда, номзад барои гирифтани дипломи «аъло» мебошанд, дар асоси ҷадвалҳои пешниҳоднамудаи донишгоҳ омода ва ба комиссияи пешниҳод шуда буд. Дар маҷмӯъ 230 нафар хатмкунандагон барои иштирок

дар кори комиссияи тақсими тавсия шуда буданд. Аз ин шумора 36 нафар номзад ба гирифтани дипломи «аъло» ба ҳисоб мерафтанд, ки нисбати онҳо рӯйхати алоҳида ба комиссияи пешниҳод шуда буд.

Дар натиҷаи кори комиссияи теъдоди муайяни хатмкунандагон ба мақому сохторҳои зерин тавсия шуданд: Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон – 3 нафар, Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон – 8 нафар, Кумитаи андозии назди Ҳукумати ҚТ – 24 нафар, Кумитаи давлатии амнияти миллии ҚТ – 13 нафар, Мақомоти суд – 4 нафар, Прокуратури генералӣ – 6 нафар, Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи ҚТ – 12 нафар, Агентии назорати маводи нашъавари назди Президенти ҚТ – 1 нафар, Маркази миллии конунгузори назди Президенти ҚТ – 1 нафар, Вазорати адлия – 3 нафар, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон – 1 нафар. Шумораи бештари хатмкунандагон барои интиҳоби озод тавсия шуданд.

Таҳияи
Ҳуснуддин САИДЗОДА

ШАМЪИ ХОТИРА

(СУХАНЕ ЧАНД АЗ РЎЗГОРУ ҚАҲРАМОНИҲОИ ЯК ТАН САРБОЗИ ДИЛОВАРИ ТОҶИК)

Карни ХХ дар таърихи башариат ду ҷанги ҷаҳонино аз сар гузаронидааст, ки вазинтарин ва фоҷиабортарин ҷангҳо маҳсуб мешаванд. Ҷанги якуми ҷаҳон (28. 07. 1914. то 11. 11. 1918) бо ширкати 30 кишвар ва ҳалокати беш аз 10 миллион низомӣ, 12 миллион аҳолии осоишта ва ҷароҳату захмӣ гаштани беш аз 55 миллион сокини сайёра сипарӣ шудааст. Ҷанги дуюми ҷаҳон аз 1 сентябри соли 1939 то 2 сентябри соли 1945 бо ширкати 61 кишвар баргузур шуда, дар ҳудуди беш аз 40 кишвар амалиёти ҷангӣ баргузор гардид, ки дар натиҷа 55 миллион аҳолии сайёра ба ҳалокат расиданд, аз ҷумла беш аз 27 миллион аҳолии ИҶШС. ҚТ он вақт дар ҳайати ИҶШС (соли 1929-1991) буд ва барои ҳар як тоҷик ҳудуди ИҶШС – ватан, гӯшаи имон эътироф мешуд ва ҳудуди онро хифз намудан аз ҳама гуна ғосибону бадғуҳарон қарзи имонию шаҳрвандӣ медонистанд. Дар ин ҷанг беш аз «289 ҳазор тоҷикистониён сафарбар шуд, ки аз онҳо 92 ҳазор нафар ҷони худро бохтанд, 54 нафар қаҳрамони ИҶШС ва беш аз 50 ҳазор нафар бо ордену медалҳо сарфароз гаштанд». (Ниг.: Рӯзномаи «СССР», №17 (346), 30 апрели соли 2015. – С. 17). Воқеан ҳар як сокини кишвар дар солҳои Ҷанги Бузурги Ватанӣ чӣ дар набард ва чӣ дар ақибгоҳ баҳри ғалаба ба душман ҷонибиҳои худро зиёд карданд, то имрӯз сулҳу субот дар сайёра ҳукмфармою падидаи манфури фашизм решақан карда шавад. Қадр ва ба ёд овардани ҷонибиҳои қаҳрамони ҳар як тоҷик тоҷи-

кардасту ва тамоми умри бо-баракати хешро баҳри ободии диёру сарбаландии мардуми хеш сарф кардааст, ки дар яке аз ноҳияҳои дурдасти Тоҷикистон – Тавилдара (ҳозира ноҳияи Сангвор) ба дунё омада, дар ноҳияи Панҷ ҳаётро падруд гуфтааст.

Неъматов Мирзо 20 майи соли 1922 дар деҳаи Пашори ноҳияи Тавилдара (ҳозира ноҳияи Сангвор) дар оилаи хизматчи (падараш Бафоев Неъмат яке аз барқароркунандагонӣ фаёли Ҳукумати Шӯроҳо дар ҳудуди ҷанубу шарқии Тоҷикистон ва модараш Дарвозиева Сайлон) дид ба дунё кушодааст. Тифли ва наврасиро дар зодгоҳаш гузаронида, тахсилро ба ҳайси хонанда солҳои 1935-1938 дар омӯзишгоҳи омӯзгории шаҳри Сталинобод ва синфи 9-умро ғоибона дар омӯзишгоҳи омӯзгории ноҳияи Фарм (соли 1939) анҷом додааст. Баъдан аз 1 сентябри соли 1939 то 18 сентябри соли 1942 дар мактаби миёна ба номи Роза Люксембургӣ ноҳияи Тавилдара ба ҳайси омӯзгор фаёлият кардааст. Ҷанги Бузурги Ватанӣ ба ҳаёти одамон дар он замон, махсусан ҷавонон дигаргунҳои куллиро пеш овард, яъне онҳоро аз ҳаёти осоишта ба майдони ҷанг, дар муқовимат бо фашизм тачовузор сафарбар намуд. Дар «ибтидои Ҷанги Бузурги Ватанӣ, ноҳияи Тавилдара 28624 нафар аҳоли дошт, ки тақрибан 5000 нафари онҳо ба ҷанги зидди фашистони истилогар сафарбар шуданд». (Ниг.: Китоби хотира (ноҳияи Тавилдара): Сарредаксияи илмӣ Энсиклопедияи миллии тоҷик, Душанбе, 2010. –С. 3)

мотосиклистӣ, ки дар fronti 3-юми Белоруссия воқеъ буд, амалиёти ҷангӣ бурдааст. Бо фармонҳои Сарфармондеҳи Қувваҳои Мусаллаҳи ИҶШС И.В. Сталин барои корнамоиҳои беназир дар озод кардани шаҳрҳои Белград (5 августи соли 1943), Харьков (24 августи соли 1943), Полтава (23 сентябри соли 1943), Кременчуг (29 сентябри соли 1943) бо раҳматнома кадрдонӣ карда шудааст. Дар муҳорибаҳои озод кардани қаламрави Литва ва шаҳрҳои Кировоград, Киев, Одесса, Днепр фаё-

хлати ногуворро ба вучуд меорад. Ташаббуси ҳалли ин мушкилотро ҷавонписарони тоҷик Ворсов А. ва Неъматов М. ба зимма мегиранд. Сержант, командири отделенияи разведка Ворисов А. баъди иҷозат аз роҳбарият, бо тарикӣ пинҳонӣ ба танки душман дар масофаи 15-20 метр наздик шуда норинҷакро ме-партояду танкоро корношома менамояд ва худ қаҳрамонона дар дасти ҳамдеҳааш Неъматов М. ҷон месупорад, ки ҷасади бечони вайро аз майдони ҷанг оварда, дар деҳаи Пау-



лона ширкат намудааст. Дар муҳорибаи Курск тобистони соли 1943 барои ҳасрату корнамоӣ бо медали «Барои хизмати ҷангӣ» (№558165) мукофотонида шудааст. Мирзо Неъматов бо қаҳрамонӣ ва диловарӣ дар амалиётҳои ҷангӣ барои ҳамяроқон ифтихор ва намунаи ибрат буд ва ҳар як супоришро дар вақташ ухдабароёна ба ҷо меоварду қарзи хешро дар назди Ватан сидқан иҷро мекард. Махсусан, корнамоиҳои Мирзо Неъматов дар ҷангҳои байни шаҳрҳои Витебск ва Минск лоқи таҳсин ва намунаи ибрат аст, зеро ба вай ва ҳамяроқонаш муяссар мегардад, ки мавқеи душманро раҳна намуда, 75 нафар сарбози фашистро асир гирифта, ба ихтиёри командири корпуси танкӣ Ротмистров П. А. супоранд. Барои ҷунин корнамоӣ, вайро бо ордени «Ситораи Сурх» (№3565326) сарфароз гардониданд. Вале ин мукофоти давлатӣ моҳи ноябри соли 1965 ба соҳибаш аз ҷониби намояндаи Комисариати Ҷангӣ ИҶШС супорида шуд. Дар вақти озод кардани ноҳияи Ионав ва шаҳри Каунаси Ҷумҳурии Литва Неъматов М. ва Ворисов А. ширкат намуданд, ки ин набард бо фоҷиа анҷомид. Ҳар як деҳаро аз истилогарон озод намудан ба осонӣ даст намедод, бо талафоти набарди сангин ба соҳибватанон муяссар мегардид. Санаи 28 июли соли 1944 дар ҷунин набард, танки душман ба раванди пиёда кардани амалиёти ҷангӣ артиши шӯравӣ дар ҳудуди ноҳияи Ионав (Ҷумҳурии Литва) монета эҷод мекунаду

неси ноҳияи Ионави Ҷумҳурии Литва бо расмиёти ҷангӣ ба ҳок супориданд. Ворисов А. Р. барои ин корнамоиҳои бемисл, баъд аз марг, 17 августи соли 1976 бо медали «Барои шӯҷоат» ва ордени «Шараф дараҷаи III» кадрдонӣ шуд, ки онро намояндаи Сарраёсати кадрҳои Вазорати Мудофиаи ИҶШС ба наздиконаш супориданд. Неъматов Мирзо 29 июли соли 1944 дар шаҳри Каунаси Ҷумҳурии Литва баъд аз як рӯзи вафоти Ворисов А. Р. дар набард аз дасти рост саҳт ярадор шуда, ба табобатхонаи ҷангӣ вилояти Киров раван карда мешавад, ки то 12 декабри соли 1944 табобат мегирад ва бо сабаби маҷрӯҳӣ аз хизмат озод ва ба зодгоҳаш ҳамчун маҷрӯҳи дараҷаи II бармегардаду дар ақибгоҳ саҳми хешро дар ободии кишвар мегузорад. Бо фармонҳои Президиуми Шӯрои Олии ИҶШС бо медали «Барои ғалаба ба Олмон дар Ҷанги Бузурги Ватанӣ солҳои 1941-1945» (9 майи соли 1945), медалҳои ҷашнии «20 солагии ғалаба ба Ҷанги Бузурги Ватанӣ дар солҳои 1941-1945» (7 майи соли 1965), «30 солагии ғалаба ба Ҷанги Бузурги Ватанӣ дар солҳои 1941-1945» (25 апрели соли 1975) ва нишони Вазорати Мудофиаи ИҶШС «25 солагии ғалабаи Ҷанги Бузурги Ватанӣ» сарфароз гардонид шудааст.

Неъматов Мирзо дар зодгоҳаш – ноҳияи Тавилдара аз феввали соли 1945 то марти соли 1946 мудири хазинаи амонатӣ, раиси калхои «Коммуна» (августи соли 1946 то феввали соли 1950; феввали соли 1952 то феввали соли 1954), мудири ҷангал (ноябри соли 1950 то феввали соли



Маҳмадёр РАҶАБОВ
мудири кафедраи
ҳуқуқи байналмилалӣ
E-mail: rajabov.m.1973@mail.ru

1952), директори комбинати хизмати маишӣ (ноябри соли 1954 то ноябри соли 1955), мудири ҷангал (декабри соли 1955 то декабри соли 1958) фаёлият кардааст. Дар баробари ин, аз 1 январи соли 1951 то 30 июли соли 1951 дар Ҷумҳурии Қирғизистон курси шашмоҳаи омӯзиши Токмак оид ба тақмили ихтисоси ҷангалпарвариро хатм кардааст. Дар соли 1958 ба ноҳияи Кировобод (ҳозира ноҳияи Панҷ) муҳочир мешавад, ки аз феввали соли 1959 то марти соли 1962 сардори агроҷаҳтакаи калхои «1 Май», аз марти соли 1962 то феввали соли 1963 ҷангалбон, аз марти соли 1963 то феввали соли 1969 мудири анбор дар калхои «1 Май», аз феввали соли 1969 то соли 1974 директори «Тоҷикгласнаб»-и ноҳияи Панҷ, аз соли 1974 то соли 1977 роҳбари корхонаи таъиноти гази ноҳияи Панҷ, аз соли 1977 то соли 1981 дар Раёсати роҳсозии ноҳияи Панҷ ва солҳои 1981-1982 дар корхонаи маҳсулоттайёркунии назди раёсати кишоварзии ноҳияи Панҷ фаёлият кардааст. Дар ҳаёти ҷамъиятию сиёсии ноҳия ширкати фаёлона дошт, аз ҷумла солҳои 1971-1980 вакили Совети депутатҳои меҳнаткашони кишлоки Туғул буд. Ширкаташ дар ҳама гуна воҳӯрии ҷорабиноҳои сатҳи гуногуни ноҳия баҳри саҳм гузоштан дар рӯҳияи меҳнатпарастӣ тарбия намудани насли ҷавон, маҳкуми ҷангу низоъ ва ободу хуррам гардонидани диёр равона буд.

Ибтидои ҳаёти Неъматов Мирзо ба давраи пурталотуми Шӯравӣ-қашшокию соҳтмони колхозӣ, репрессия, Ҷанги Бузурги Ватанӣ рост омад, вале аз тақдир шод аз он буд, ки хушбахтӣ, сулҳу салоҳ, тенҷӣ, серию пурӣ дар ин сарзамин побарҷост, ки қудратонаш хушхоло ҷавононаш ба мактабу маориф фарогир ва пирунаш давлати пири меронанд.

Моҳи августи соли 1982 Неъматов Мирзо гирифтори бемории саратон гашт, ки дар натиҷа 3 апрели соли 1983 вафот ва 4 апрели соли 1983 ба ҳок супорида шуд. Аз марги Мирзо Неъматов беш аз 35 сол гузашта бошад ҳам, вале дар зехни мардуми деҳа ва ноҳия як шахси нотақрору бузург, ҳоксору халим, дасткушод, ҷавонмарди комил боқӣ мондааст, ки насли калонсолу ҷавон бо ифтихору фаррах аз гуфтору рафтораш ёд менамоянд.



кистониро аз ин ҷанги хонумонсӯзу фоҷиабор, баҳри дар рӯҳияи меҳнатпарастию дӯстдоштани ватан, кадр ва эътироф кардани ин марзубум ба дарку шукргузори қардан аз Истиклолияти давлатӣ мусоидат хоҳад кард. Зеро насли оянда бояд дарк намояд, ки миллати тоҷик аз азал то имрӯз бо ҳама гуна падидаҳои манфуру зидди инсонӣ дар набард буд ва худро ҷун миллати созандаю бунёдкор дар ҷаҳон муаррифӣ намудааст. Дар ин бахш ба шумо қиссаеро аз рӯзгори шахсе бо номи Неъматов Мирзо нақл менамоем, ки қаҳрамони ҳар замонӣ Ҷанги Бузурги Ватанӣ

. Бо ҷунин назардошт, Неъматов Мирзо аз 18 сентябри соли 1942 бо ҳамроҳии ҳамдеҳааш Ворисов Анвар Ризоевич (ст. 1922-28 июли соли 1944), новобаста аз он, ки он замон тибқи квота аз рафтан ба ҷанг омӯзгорон озод буданд, ихтиёри ба ҷабха (фронт) рафта, бар зидди душман то 12 декабри соли 1944 дар набард буд. Дар ин муддат, аввало дар fronti якуми Шимолу Фарб, баъд дар полки 20-уми алоқавии дивизияи ҳавоии №6, сипас дар fronti дуюми Украина, аз марти соли 1943 то 29 июли соли 1944 дар ҳайати корпуси сеюми танкии Котелников дар Баталиони разведкавии

«СИТОРАИ ИСМАТ – ДОСТОНИ

(Ба муносибати 73-юмин соли ғалаба

Устоди бузурги назми порсӣ, дostonсарои беҳтарини асри 20-и мардуми порсизабон Мӯъмин Қаноат дар навиштани ҳар як достону ашъори баланди худ шахсияти хело нуқтасанҷ ва дақиқ аст.

Дақиқназарӣ ва ҳақиқатнигории устод дар ҳар як асараш ба ҳубӣ айён буда, далелҳои таърихӣ ва корномаи шахсиятҳои ҷодаи таърихро ҳақиқатнигорона ба тасвир мекашад. Устод ба назари банди як сураткаши мохир ва ё муфаттиши тачрибанокӯ соҳибкасбери мемоманд, ки ҷои ҳодисаҳо бо як маҳорати том чун рассомони моникалам Ван Гогӯ Айвазовский бо тамоми ҷузъиёташ сураткашӣ менамояд ва ё чун тафтишгарони машҳур Шерлок Холмсӯ Эркул Пуароӣ ботамкин бо як маҳорати том протоколи азназаргузаронии ҷои ҳодисаҳо бодиккат ва ба таври касбӣ тартиб медиҳад. Мо чунин ҳақиқатнигории устодро дар достонҳои хело машҳураш ба мисли «Суруши Сталинград», «Мавҷҳои Днепр», «Китобҳои захмин», «Ғахвораи Сино» ва ё монолоғи «Гули Бодом», ки ба қахрамони ҷанги 2-юми ҷаҳон Саидахмад Каримов баҳшида шудааст, ба ҳубӣ мушоҳида менамоем.

Дақиқӣ ва нуқтасанҷии устод дар достони дигараш бо номи «Ситораи Исмаат» бори дигар ба ҳубӣ айён мегардад. У дар сарсухани ин достон, ки соли 1990 бори аввал нашр гашта, дар он оид ба қахрамониҳои тоҷик-писар Исмаат Шарифови Қахрамони Иттиҳоди Шӯравӣ нақл мекунад, ба ҳубӣ оиди марғу фоҷиаи ин тоҷик-писару аҳлу оилааш, вафоти наздиқонаш, се маротиба, аз ҷумла маротибаи охири санӣ 9-уми майи соли 1945 ба зодгоҳаш омадани хати сиёҳи ӯ нақл карда, ҳамаи набардҳо, қахрамониҳои ӯ ва фоҷиаи аҳли оилаи ин қахрамони ҷабҳаро бо як тасвири олидарачаи шоири дostonнавис ба риштаи тасвир кашадааст. Яъне устод барои ба назм даровардани қахрамониҳои ин тоҷик-писар хело заҳмат кашада, лаҳзаҳои зиндагӣ, корномаҳои ӯ, фоҷиаҳои ба сари аҳли оилааш омадари аз мадракҳои таърихӣ, саҳифаҳои таърихӣ оид ба ҷанги мавзъҳои Орёлу Курск, ҷабҳаи дуҷуми Украина, аз Харков то Уману Днестр, Курландия (мавзеи Калинингради ҳозира) ба ҳубӣ омӯхта баромада, ба зодгоҳи ин қахрамон деҳаи Итаркаи ноҳияи Данғара сафар намуна, бо ёру дӯстон ва шиносҳои бачагию ҳамдеҳагони қахрамон вохӯрда, баъдан ин достони бисёр ҳуби марғу фоҷиаи қахрамони тоҷик-писарро ба назм даровардааст. Дар ин росто боз ҳам кайд кардан мехоҳам, ки вазифаи азалии шоири миллист, ки доири қахрамониҳои фарзандони миллат алайҳи тачовузи аҷнабиён, қорзори онҳо баҳри ҳимояи ватан ва наҷоти миллати хеш асарҳои баландамзун эҷод намоянд, то бо ин амал ҳам миллатро аз таърихи набардҳои баҳри озодӣ ва истиклолият огоҳ намоянд ва ҳам тавонанд ҳисси худшиносии миллии ва бедории фарзандони миллатро баҳри дифои ватан боло бардоранду абадан номи қахрамонони миллат ва корномаи онҳоро барои ояндагон ба ёдгор гузоранд.

Ин вазифаи азалӣ ва таърихӣ пеш аз ҳама сипаҳсолорони назми ҳар як миллат аст, зеро танҳо назми баланд,

ҳақиқатнигорона ва бо мазмуну ғояҳои хело ҳам олию волои миллии ва суҳанҳои мантӣки офаридашуда метавонад, ки садсолаҳо, ҳазорсолаҳо боқӣ монад ва чун эпоси миллии иронитаборон «Шохнома»-и бузурги Фирдавсӣ барои миллат хизмат кунад. Вагарна асари бо ғояи суҳт, мазмуни паст ва мантӣки содда офаридашуда, як даҳсолае ҳам нагузашта моли мағоки таърих хоҳад шуд ва дар равоки таърих ҷанг хоҳад баст ва аз ӯ барои миллату хонанда чун як парвози шихобпори аздуғзар манфиате нахоҳад расид...!

Беҳуда ҳуди шоир нагуфтааст: **Суҳанро вазну тамкини замин бояд, Суҳанро қудрати чонофарин бояд!** Хушбахтона, устод Мӯъмин Қаноат яке аз он нафарони камтарини адабиёти порсӣст, ки тавонистааст, бо офаридаҳои амиқу дақиқи худ, дostonҳои ҳаммосии худ оиди давраҳои муайяни таърихӣ миллат везеҳу равшан саҳифаҳои рангини миллат ва дарду доғи замон, корномаҳои фарзандони ҷаҳонро ба риштаи тасвир кашад.

Ноғуфта намонад, ки навиштани дostonҳои таърихӣ ва алалхусус иншои дostonҳои мавзӯи ҷанг қори саҳл нест ва хонандаи закитабӣ ман онро чун шеърӣ лирикӣ осон машуморад.

Ба ғайр аз истеъдоди худододии шеър гуфтуну шоирӣ доштган, дар ин жанри назми ҳамчунин саводи хело баландлозим ҳаст, то оид ба ҳодисаҳои таърихӣ, тафакқури қахрамонони он замон, шахсиятҳо, муҳити давр, то истифодаи намудҳои техникаи ҳар-

ни азиз то хати ҷабҳаи Ҷанги Бузурги Ватанӣ бо як маҳорати томи шоирона қаламкашӣ намудааст, ки мазмунан дostonро ба як романи қалон ва ё як асари қалони назми 300-400 саҳифагӣ баробар кардааст.

Воқеаю фоҷеаи ин хонадон ин аст, ки баъди ба сафи артиш даъват намудани Исмаат Шарифов аввал дар набарди Курск ва Орёл, охири набарди вазнинтарини ҶБВ бо амри тасодуф аз қисми ҳарбии худ ҷудо афтада ва хати сиёҳи ӯ санӣ 6-уми сентябри соли 1943 ба номи падараш меояд ва баъди ҷанде бо ғаму андӯҳи зиёде падари Исмаат Шарифов, бобои Шарифи Ашӯр ҷаҳонро падруд мегӯяд. Аз моҳи феврал то июни соли 1944 дар ҷабҳаи дуҷуми Украина, аз Харков то Уману Днестр далерона ҷангида соҳиби унвони олии Қахрамони Иттиҳоди Шӯравӣ мегардад. Иттифоқан баъди убуру намудани дарёи Днестр маҷрӯҳ гашта, ба беморхонаи ҳарбӣ меафтад. Хамин давра боз хати сиёҳи дуҷуми Исмаат баъди ҷанде ба номи падараш, ки аллақай дар қайди ҳаёт набуд ба зодгоҳаш меояд, ки он низ саҳван будааст ва дар ин давра ҳамчунин охири соли 1943 хоҳараш Зиннат, ки ба хайси ҳамшираи тиббӣ дар яке аз беморхонаҳои ҳарбии шаҳри Сталинобод қор мекард сари фарзанд меравад ва бародари қалонияш Шарифов Саъдулло низ дар ҷанг ҳалок мегардад.

Баъди чунин фоҷиа аз паси фоҷиа ва гирифтани номаи дуҷуми сиёҳ оиди марғи Исмаат модараш ҳолаи Тиллоби-



Варқай ЗАЙНИДДИН
ёвари қалони прокурори
вилояти Хатлон, мушовири
адлияи дараҷаи 1

**Чӣ сияҳрӯзӣ, сияҳнома ба номаш омад,
Чӣ парешон буду арвоҳ саломаш омад.**

Баҳусус, нолаи модари Исмаат, момаи Тиллобибӣ, баъди омадани номаи сиёҳи навбатии аскарбачааш аз тарафи шоир басо дарднок ва ҷигарсӯз тасвир гаштааст:

**Зи дили момаи Тилло алави ҷанг гузашт,
Тоқату тоб зи пургобии отанг гузашт.**
- Бачама гирия куне, гирия, ҳама хешу табор...

**Писарам, хатти сиёҳат ба пари зог омад,
Рафти аз боғи ҷаҳону ба дилам доғ омад.**
Алла гуфтам сари ғахвора, ки хуш хоб равӣ,
Рафтаи хоб, чӣ ғӯям, ки ту бедор шавӣ.

**Соҳиби зиндаи ман, мурдаи ман, во писарам,
Меравӣ зинда ба тобут зи пеши назарам...**
**Шоли гулдор чу гулзор ба ғахвораи ноз,
Нола мехест зи холиғаи ғахвораи роз.**
**Ба ҳазон рафти ту аз боғи ҷаҳони гузарон,
Гули ин боғ шавад боз насии дигарон.**

Шоир вобаста ба омадани номаи сиёҳи дуҷуми аскарбачаи тоҷик Исмаат Шарифов, ки ин нома боиси ғусса-марғ гаштани модараш гаштааст, дар тасвири ин фоҷеа бо дарду алами хоси шоирона қилқ рондааст:

**Шир шуд аз хабари шуми сияҳнома сиёҳ,
Хат сиё, хома сиё... чома сиёҳ.**
**Зи пари тир, ки алмоспар, оламсипар аст,
Чӣ кунад очаи бечора, ки худ мушти пар аст.**
Зи камони фалак ин тирӣ парон меояд,

**Ҷониби қомати монанди қамон меояд.
Ба аламхонаи Тиллобибӣ танҳост Нигор,
Ҷони танхош дар ин қомати раъност фигор...**

**Як сари бачаму ду хатти сиёҳаш омад,
Сари ӯ зиндаю ду бор гувоҳаш омад.**
Навҳаи дилхароши модари Исмаати номаи сиёҳаш аз хати ҷабҳаи ҷанг омада, момаи Тиллобибӣ онҷунон аламнок садо медиҳад, ки гӯё дили хоросанро низ сӯроҳ менамояд ва ӯ



бӣ, лашкарқашони худӣ ва рақибон, ҷуғрофияи минтақаи ҷангу ақибгоҳи ҷабҳа, рӯҳияи инсон он давр ва ҳуди замон ва дигар ҳолатҳо бояд дониши хубро доро бошӣ.

Навиштани чунин дostonҳо табиист, ки қори саҳл ва мисли навиштани шеърӣ лирикӣ қори якрӯза ва баъзан яқсоата нест, он моҳҳо ва баъзан солҳоро талаб мекунад.

Дostonи «Ситораи Исмаат» бо тарзу услуби навишти худ фикр мекунам, ки яке аз беҳтарин дostonҳои оид ба мавзӯи Ҷанги Бузурги Ватанӣ баҳшидаи устод буда, бо назардошти қисмати фоҷиаангези қахрамони дoston Исмаат Шарифов ва аҳли хонаводаи ӯ, яке аз дардноктарин дoston ва асари фоҷиаангезе ҳаст, ки онро шояд хонандаи қамӣ андар қам бе оби ҷашм ва қалби фишурда хонда бошад.

Дoston аз 3 боб ва 9 зербоб ва ҳулоса иборат буда, ҳаҷман мисли дигар дostonҳои устод қалон нест, лекин дар ин се боб устод бо ҳамон тарзу усули навишти худ аз воқеаҳои он давра саркарда, аз ақибгоҳи фронт-Тоҷикисто-

бӣ ҷаҳонро бо ғаму андӯҳи зиёде тарқ мекунад. Исмаат Шарифов бошад баъди ҷанде аз беморхонаи ҳарбӣ баромада, ба хати ҷабҳаи ҷангӣ меравад ва шерона ба муқобили душманон ба ҷанг мебарояд. Иттифоқ уфтада, ки дар хона танҳо арӯси ҷавонаш Нигор боқӣ менамояд ва бо амри худ ва ё насихати волидайн бо назардошти он, ки шавҳараш дар ҷабҳа ҳалок шудааст, ба шавҳар мебарояд ва хонаи ин қахрамони ҷанг бо пуррагӣ холӣ монда, бо иборат дигар дуде аз оташдон намебарояд ва фонусе аз даҳлез рӯшноӣ намедиҳад.

Шоири мумтози мо устод Мӯъмин Қаноат бо як ҳиссиёти баланди шоирона барҳақ ин қиссаи фоҷиаангези марғу зиндагии як оилаи тоҷики замони ҷангро ба риштаи тасвир кашада, менигоррад:

**Як баҳори дигар аз гулгулаи ҷанг гузашт,
Алами мурдани Исмаат зи дили санг гузашт.**
**Ба алам рафт Шариф, омада рӯзи чили ӯ,
Сабзае сар нақашадаст ҳанӯз аз гили ӯ.**

ФОЦИАВӢ-ҚАҲРАМОНӢ!»

дар ҶБВ бахшида мешавад)

низ ба вақти нолаи аскарбачаи шаҳидаш ба шаҳодат мерасад, ки ба рости басо аламовару фоҷиаи ғамангезест. Сухани шоири миллиямон устод Мӯъмин Қаноат низ дар ин тасвирҳо басо таъсирбахш ва бо шаклу навҳаю алами тоҷикона эҷод гаштааст:

Ду хабар омаду ду боли расоям бишикаст,
Санги пар омаду ду пои равоям бишикаст.
Чӣ аловест, ки афрӯхта дар фарки сарам,
Об мерезад аз фарки сарам чашми тарам.
Рафт аз сар писарам, во сари бефарёдам,
Вой, ин хонаи беравзану бебунёдам.
Кӣ саробони занат — духтари сарсой шавад,
Хонаи меҳр фитад, чуғз дар он ҷой шавад...
Вақти ин нола яке момаи Тилло бигузашт,
Чисм дар хонаи вайрона, нигоҳаш сари дашт...
Ҳама огоҳ шуд аз марғу қазои ду шахид,
Сухани нек ҳама гуфт сазои ду шахид.

Баъди ду номаи хати сиёҳи Исмат ва реҳлат кардани падару модари Исмат Шарифов ва хоҳараш, баъди чанде завҷаш Нигор ба шавҳар мебарояд ва дигар қасе номае ба Исмати сарбоз равона намесозад ва Исмат аз ин амал ба ташвиш меояд:

Фано гаштам,
Шудам эҳё ба зери сояи болаш,
Муҳаббат арши Инсон аст,
Натвон кард помолаш.
Чаро, ки аз Нигору модарам пайку паёме нест.
Магар дар деҳаи Итарка як марди саломӣ нест.
Аҷаб хоби парешон дидаму хотирпарешонам,
Чӣ осебе расида бар ҷаҳони ишқу армонам.

Қаҳрамони Иттифоқи Советӣ Исмат Шарифов баъдан дар муҳорибаҳои зиёди ҷангӣ ширкат варзид, аз худ диловарии бемислу монанде нишон дод ва худро чун фарзанди арзандаи миллати тоҷик ва кишваре бо номи Тоҷикистон дар ин ҷанги вазнини ҷаҳонӣ муаррифи намуд.

Тибқи мадрақҳои маънуд ва навиштаҳои шоири мумтоз устод Мӯъмин Қаноат охири ҷабҳаи ҷангии ин тоҷикписари диловар дар сарзамини Курландия (Калининград имрӯза) ба вуқӯ пайваста аст. Муҳориба дар ин ҷабҳа дар охири Ҷанги Бузурги Ватанӣ барои фашистонӣ немис аҳамияти басо муҳими стратегӣ ва ҳалқунанда дошт. Чи тавре ки устод менигород ва дар мадрақҳои таърихӣ низ омадааст фармондеҳи ин ҷабҳа Шернер ҳатто ба забон овардани Сталинградро дар ин хати ҷабҳа маън карда буд.

Шоир онди ҷабҳаи Курландия менигород:
Аҷаб дегест Курландия, мечӯшад,
Сарашро осмон охиста мепӯшад.
Барашро аз замин аз замони бастем,
Дарашро аз дарун ӯ басту мо бастем.
Аду дар ҳалқа ҳамчун моҳу хиргоҳаш,
Зи ду роҳӣ заминӣ баста шуд роҳаш.

Даме ки ҷанг дар Одеру Олмон аст,
Даруни ҳалқа ҷангидан на осон аст.
Ва Шернер гоҳ меболиду гаҳ маъюс,
Ба пешонӣ кашаида қисмати Паулюс.
Ва амре дод:

«Касе аз ҷабҳаи Волга суҳан гӯяд,
Суҳан бар зидди миллат ё Ватан гӯяд...»

Аз охири соли 1944 то санаи 6-уми март соли 1945 Исмат дар ҳайати артиши 22-юми ҷабҳаи Прибалтика барои озод намудани шаҳрҳои Рига, Добеле ва ғайраҳо мардонавор размидааст.

Санаи 6-уми март соли 1945 Исмат Шарифов охири набарди ҳалқунандаи худро дар деҳаи Билли Чумхури Латвия гузаронид, то дами охири шерона ҷангид ва соати 15:00 баъди пешин дар набардгоҳ ҷоми шаҳодатро нӯши ҷон кард:

Замини Добеле шудгори тайёр аст,
Чу ҷирми осмон сокиту сайёр аст.
Замин ин лаҳза гӯё ёри айёр аст,
Гаҳе дар дасти мо, гоҳе ба ағёр аст.

Тани Исмат ба рӯи хок рӯ бар осмон афтод,
Биларзид, ларза дар қавну макон афтод.

Дар ҳамаи давра буд, ки номаи хати сеюми сиёҳи Исмат Шарифов ба деҳаи Итарка омад ва ҳамсари қаҳрамон, ки баъди номаи сиёҳи дуҷоми шавҳар бо маслиҳату машварати падару шояд азизони дигараш ба шавҳар баромада буд ва кунун мефаҳмад, ки шавҳараш то хати саввуми сиёҳ зинда будааст, ба навҳасарой мебарояд, ки шоир онро инҷо хуб тасвир кардааст:



Номаро чун хати иршод кушод,
Номаро дар ҳарамии хок ниҳод.
Сачда овард ба сӯи нома,
Зор нолид ба рӯи нома.
Гунаҳе рафт зи ҷабри падарам,
Зи дили соддаи аз кори ҷаҳон беҳабарам,
Нашавад шуста ба об:
Хонаи ишқи маро сӯхтӣ, эй хонахароб!
Номаро дар ҳарамии сина ниҳод,
Номаро дар паси ойина ниҳод...

Шоир дар хотима оид ба Исмат Шарифов ва қаҳрамони ӯ ва арҷгузори ӯ баъд аз марғаш ёд оварда, менигород, ки гувоҳии ҳалокати Қаҳрамони Иттифоқи Советӣ, Исмат Шарифов, ки акнун ин номаи хабарии ҳақиқатан рост буд санаи 9-уми майи соли 1945 ба зодгоҳи Исмат Шарифов ноҳияи Данғара омадааст:

Паёми фавти Исмат ин пагоҳӣ дар ба дар омад.
Ба рӯзи ид байни шодию ғам беасар омад.

Намегирад қасе дар мотаму мавти шаҳи мардон,
Ба зери хок ашқи модараш... хушқид новардон...
Ба поён Оби Тохир ранги ашқи лолагун мерафт,
Зи дасти бекасии Исмати бечора хун мерафт.
Кучо Тахминае, ки зор нолад бар сари Сӯҳроб,
Кучо покизае, ки пок дорад гавҳари Сӯҳроб?

Комиссар гирд оварда ватандорону хешонро,
(Кӣ орад чамъ арвохи парешонро?)
Суҳан гуфт аз набарди Исмату аз зӯри бозӯяш,
Суҳан гуфт аз камону аз камину рӯю абрӯяш.
Зи номи момаи Тиллобӣ то исми авлодаш,
Ҳама бигузашт аз фарёду аз ёдаш.
Ба номи ҳар яке бо шеваи ҳарбӣ садо андохт,
Ҳама аз ин ҷаҳон рафта, садое ба само андохт.
Чӣ мечӯӣ! Ҳама ғамкуштаҳо дар пуштҳо хобанд,
Дуои хайр гӯӣ, хайр меёбанд.
Ситора дар қафш шамъи мазори дур месӯзад,
Ба мардум дод онро...
Дидаи мардум барафрӯзад...

Он чиз дарднок аст, ки вақте комиссари ҳарбӣ ба ҳамдиёрони қаҳрамон оид ба қаҳрамони Исмат Шарифов накл мекунад ва номи волидайнӯ хешу табори қаҳрамонро ба забон меоварад, то ки номаро ба онҳо супорад, чун ҳама ғамкушта гашта буданд, садое аз ахлу байти қаҳрамон набаромад!

Ба қавли шоир: Чӣ мечӯӣ! Ҳама ғамкуштаҳо дар пуштҳо хобанд...

Устод Мӯъмин Қаноат дар асари насрии арзишманди худ «Ёдоштҳо ва бардоштҳо», ки воқеан барои тоҷикон мисли «Доғистони ман»-и устоди равоншод Расул Ғамзатов ба ҳисоб меравад, доири ангезаи равонии разму фоҷиа ёдоварӣ карда, ин таҳаюлот ва андешаи образноки фалсафӣ ва ҳаёлии худро ба замони кӯдакияш ва ҳодисаҳои таърихӣ аз артиш барнагаштани ақояш Абдулло, омадани хати сиёҳи бародараш Анвар ва баъди чанде чун атои худовандӣ ба деҳа баргаштани ӯ, ҳалокати шавҳари муалимашон Давлатбӣ, устод Карам дар ҷанг ва китобҳои захмини аз Блокадаи Ленинград ба мактаби онҳо омада расида ва ба ҷабҳа рафтани зиёда аз

60 нафар ҷавонмардони деҳаашон ва дигар таъсири ҷанги ҷаҳонӣ рабт мебахшад.

Оре дар урфият беҳуда намегӯянд «То набинӣ насӯзӣ». Шоири ҷаҳонӣ мо, замони кӯдакӣ бо қалби тоза ва хурдакаки худ, шоҳиди бевоситаи ҳамаи амалу ҳодисаҳои ҷанги ҷаҳонӣ буд ва маҳз ҳамин амал эҳсосоти табиӣ ва ҳам истеъдоди худовандии шоири ояндаро ба таҳриқ овард ва боиси пайдо гаштани ҷунин навиштаҳои бузурги дардолуд, ғамзада, оташин ва дар айни замон бедуди рӯи қоғазӣ сафед гаштанд.

Виссарион Белинский, муҳаккики дӯстдоштатарини банди дар асар ҳама вақт дар баробари образи шоирона ва нависандагӣ ҳақиқати ҳаётро мечуст, зеро ин ду як шуда, бо иборате укёнус мешуданд ва ҳаққо, ки навиштаҳои устод Мӯъмин Қаноат низ ҷунин хастанд.

Хулоса, достони «Ситораи Исмат»-и устод Мӯъмин Қаноат бо як ҳиссиёти баланди шоирона суруда шуда, аз марғу фоҷиаи як оила ва дар симои ин оила, аз фоҷиаи миллати тоҷик ва дигар миллатҳо дар замони Ҷанги Бузурги Ватанӣ ба таври образнок, даққик, бо мантқиқ суҳан мекунад ва фоҷиаю қаҳрамонӣ дар инҷо бо ҳам тавъаманданд. Шоир низ инҷо сад-дар сад ҳақ аст, зеро ҷое ҷанг ҳаст ва ҳосатан ҷанг барои начоти меҳан ва башариат меравад ин ибораҳо бо ҳам тавъаманданд. Ҷанг худ фоҷиа, драмаи даҳшатноке барои тамоми башариат ва тамаддуни инсонӣ ва ҳосатан модарони аскар-бачагон ва ҳамҷунин сахнаи қаҳрамони писарони аслии Ватан баҳри дифоъи Ватан-Модар аст!

Ин достон хусусияти басо зиёди тарбияи ватандӯстӣ, меҳанпарастӣ ва истиклолиятхоҳиро дорост. Ин асар бояд чун асари бехтарини ғояи тарбияи ватандӯстӣ дошта ва бо он рӯҳияи равонии басо фоҷиа-анокӯ дарду ғусайи доштааш китоби рӯимизии хонандагону омӯзгорон бошад ва аз он дар ин давраи басо вазнини ҷаҳонишавии тамаддунҳо, ривочи терроризм ва ифротгароӣ ва мағзшӯии ҷавонон аз хорҷи кишвар пайваста бояд истифода бурд.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти кишвар, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба масъалаи пешгирии терроризм ва ифротгароӣ ва тарбияи ҷавонон дар роҳи ватандӯстӣ ва садоқат ба меҳан дар Паёми худ ба Маҷлиси Олии ҚТ суҳанони арзишманде баён дошта буд ва ногуфта намонад, ки асарҳои устод Мӯъмин Қаноат, ки рӯҳияи баланди ватандӯстӣ доранд ва ба зами ин психологияи ба худ ҳос доранд дар роҳи тарбияи ватандӯстии ҷавонон ва ҳуди ҷомеаи имрӯза нақши боризи худро бозида метавонанд. Ба андешаи ман маҳсусан ин асарро қайҳо бояд дар сахнаҳои театри тоҷик ба намоиш мегузоштанд ва умедворем, ки ба зудӣ ҷунин хоҳад шуд.

Аз фурсат истифода бурда тамоми шаҳрвандони кишвар ва ҳосатан иштирокчиёни Ҷанги Бузурги Ватанӣ, қаҳрамонони ақибгоҳи меҳнатӣ ва бачагони замони ҷангро ба муносибати Иди ғалаба ба фашизми хунхор табрик гуфта, ба ҳама зиндагии шоистаро таманно дорам!

(Исмат Шарифов аз пайвандони модари азизи Пешвои муаззами миллат аст!)



ТАДЖИКСКИЙ «ШТИРЛИЦ»

**Никто не забыт,
Ничто не забыто.**

22 июня 1941 года фашистская Германия вероломно напала на Советский Союз. Это известие всколыхнуло советский народ, и все как один встали на защиту своего Отечества. Таджикистан отправил на фронт около 300 тысяч своих сыновей и дочерей. Одним из таких мужественных защитников своей Родины был Бурханов Рахим Мунзимович.

Он родился в семье интеллигента. Его отцом был таджикский поэт и просветитель начала XX века - Мирзо Абдулвохид Бурханова, который известен в таджикской литературе под псевдонимом - Мунзим.

После установления советской власти в Бухаре, Мирзо Мунзиму доверили пост заместителя председателя ЦИК. После чего его назначают министром здравоохранения, а затем и министром народного образования. Находясь на посту министра образования, он в 1922 году сформировал группу из числа одаренных таджикских детей и отвез их для обучения в Германию. Среди этих детей был и Рахим Бурханов - будущий советский разведчик.

Отличные способности Бурханова Р.М. в изучении немецкого языка не

остались не замеченными немецкими преподавателями. Они отметили его старания и склонность к филологии, что помогло ему за три года в совершенстве овладеть немецким языком.

В 1925 году Рахим Бурханов с группой своих сверстников были возвращены в Советский Союз. Но обучение немецкому языку продолжилось в Ленинграде, где он поступил в школу с углубленным изучением немецкого языка, которую закончил в 1928 году. Затем была Высшая военная строительная академия им. В. Куйбышева в Москве, после окончания, которой он работал на стройках в Батуми, Сухуми и Душанбе.

С началом Великой Отечественной войны он сразу же добровольцем попросился на фронт. Но только в 1943 году он был заброшен, в качестве сотрудника советской разведки, за линию фронта в тыл к немцам с конкретным заданием.

Перед советским разведчиком была поставлена сложная задача: внедриться в созданный немцами Туркестанский легион, получить необходимые сведения о ближайших планах немецкого командования, её агентуре на территории СССР.

Пройдя все проверочные мероприятия со стороны немецкой контрразведки, Ра-



химу Бурханову объявили, что он назначен в полевой отряд по подготовке шпионов и диверсантов для работы на территории СССР.

В феврале 1944 года он получил звание гауптштурмфюрера СС, т.е. капитана, а затем и штурмбанфюрера СС (майора).

Не будучи профессиональным разведчиком, но благодаря своим способностям и интуиции Рахим Бурханов смог собрать ценные сведения о разведшколе, её основных целях и задачах. При допросах военнопленных многих спас от смерти, запоминал списки подготовленных разведчиков и радистов, которых перебрасывали на территорию СССР.

Окончание войны он встретил в госпитале Карлсбада (Германия). После лечения в середине 1945 года он возвратился в Таджи-

кистан и занялся преподавательской деятельностью в пединституте.

В 1949 году Бурханова Р.М. снова перебрасывают в Западную Германию. За короткий промежуток времени ему удалось добыть ценные данные для советской разведки.

Но через несколько лет его оговорили, обвинили в измене и приговорили к 10 годам лишения свободы. Бурханов отбывал наказание на Севере Советского Союза в Воркутинском лагере.

После XX съезда КПСС миллионы безвинно осуждённых граждан Советского Союза были реабилитированы. По просьбе родных и самого Бурханова Р.М. пересмотрели также и его дело. В 1956 г. относительно Бурханова Р.М. вышло Постановление военной коллегии и Генпрокуратуры СССР. В

Постановлении говорилось, что в ходе следствия были допущены грубые нарушения социалистической законности. Военная коллегия и Генпрокуратура СССР вынесли следующее решение: «Постановление особого совещания при МГБ СССР от 2 декабря 1952 г. в отношении Бурханова Рахима Мунзимовича отменить. И дело прекратить за отсутствием в его действиях состава преступления. Бурханова Р.М. немедленно освободить из мест заключения».

Так закончилась разведывательная деятельность таджикского «Штирлица». В течение двух сроков (1943 - 1945 г.г. и 1949 - 1950 г.г.) его работы, советская разведка получила от разведчика Бурханова Р.М. ценнейшие сведения о противнике, которые оказали большую помощь в победе над фашизмом.

В 1956 году, после реабилитации, Бурханов Р.М. возвращается в Душанбе. Свою дальнейшую судьбу он окончательно связал с педагогической работой и наукой. В педагогическом институте он основал кафедру немецкого языка и начал главный труд своей жизни по составлению немецко-таджикского словаря.

В ноябре 1973 года Рахима Бурханова не стало. Родина достойно отметила заслуги таджикского разведчика. За совершенные подвиги при выполнении заданий советской разведки в борьбе против фашизма, он награжден орденом Красной Звезды, медалями «За отвагу», «За победу над Германией».

В честь 60-летия праздника Победы, который отмечался в 2005 году, указом Основателя мира и национального согласия, Лидера нации, Президента Республики Таджикистан Эмомали Рахмон за заслуги перед отечеством Бурханов Рахим Мунзимович посмертно был награжден национальным орденом «Спитамен» I-й степени.



Шарипова З.А.
старший преподаватель
кафедры иностранных
языков

Шоир ва рубоинависи машхури тоҷику форс, устод Умари Хайём дар яке аз дубайтиҳои худ ибраз менамояд:

**В-ин мулки чаҳон ба кас
намонад ҷовид,
Рафтанду равему боз оянду
раванд.**

Ин мисраъҳо аз он гувоҳӣ мекунанд, ки касе дар ин дунё абдан арзи ҳастӣ накарда, яқояк ин дунёро падруд мегуянд. Аммо баъзе аз шахсиятҳои низ ҳастанд, ки ҳама ҳастиҳои хешро фидои халқу миллати худ намуда, бо кӯшишу захираи зиёд абадиятро соҳиб гардида, дар қалби инсонҳо зинда мемонанд. Ин гуна шахсиятҳо зиёданд, вале ин ҷо сухан танҳо сари

ба номи В.И. Ленинро бо дипломи аъло хатм мекунад, худӣ ҳамон сол ба ҳайси ассистенти кафедраи ҳуқуқи граждани советии факултети ҳуқуқшиносии донишгоҳи фавқузир, ба фаъолияти омӯзгорӣ шурӯъ менамояд. Аз соли 1974 то соли 1977 ҳамчун муаллими калон, аз соли 1977 то соли 1992 ҳамчун дотсент, аз соли 1991 то соли 1994 ҳамчун профессор, аз соли 1994 то соли 2012 ҳамчун мудир кафедраи ҳуқуқи байналхалқӣ ва аз соли 2012 то 29 июли соли 2015 ҳамчун профессор ва доктори кафедраи номбурда фаъолияти илмию омӯзгорӣ намудааст.

Тамоми фаъолияти илмӣ ва омӯзгории устодро таҳлил намуда, уро дар маҷмӯъ бо чор хислату ама-

рӯҳия тарбия намояд. Ӯ ба шогирдонаш мудом насихатҳои падарона намуда, онҳоро ба роҳи рост талқин мекард, то ҳамеша дар роҳи илм ва хизмат ба халқу Ватан саъю кӯшиш намоянд. Чуноне ки дотсент Нодиров Ф. қайд мекунад: “Устод хеле саҳтгир ва ниҳоят меҳрубон буданд. Ӯ мисли табибе буд, ки дар як дасти худ доруи талх ва дар дасти дигар марҳамро ба шогирдон пешниҳод менамуд”.

Устод шогирдонро дар роҳи андӯхтани илму дониш ҳамеша ба устуворӣ талқин намуда, аз рӯҳафтадагию ноумедӣ боз медошт.

2. Ҳамчун олим. Устод шодравон Менглиев Ш.М. дар тӯли беш аз 74 соли умри хеш бештар аз 200 маводҳои илмӣ, китобҳои дарсию

намоӣ мекарданд, дар баробари ин дар қорҳои сиёсӣ чамъияти низ фаъолона ширкат варзида, дар конференсия ва семинарҳои байналмилалӣ ҶТ-ро намоёндагӣ мекарданд. Эшон дар ташаккули давлатдорӣ навино тоҷик саҳмгузори намуда, дар тақмили қонунгузорию ҷумҳурий нақши сазоворро гузоштаанд. Инчунин, дар маҷаллаи “Давлат ва ҳуқуқ”-и факултети ҳуқуқшиносии ба ҳайси муовини сармуҳаррир, муҳаррир ва ҳамчун



Фаридун БОБОХОНОВ
донишҷӯи соли 4

ЁДЕ АЗ УСТОД

(бахшида ба 77-солагии устои шодравон Менглиев Ш.М.)



як шахсияти бузург мервад.

Бале, шогирдону ҳамкорони устод зиёданд. Шодравон Менглиев Ш.М. муддати се сол мешавад, ки дар миёни мо нест, аммо ёди ӯ, номи ӯ ва хизматҳои шоистаи ӯ дар қалби шогирдону ҳамкоронаш ханӯз ҳам зинда буда, ҳеҷ гоҳ фаромӯш намешавад. Ба ҳамагон маълум аст, ки яке аз пуршарафтарин ва маъруфтарин касбҳо, касби омӯзгорӣ мебошад, ки устод қариб нисфи умри худро ба он бахшидааст. Аз ин рӯ, мақсад гузоштем, ки то аз фаъолияти пуршарафтонаи омӯзгории эшон ёде карда бошем.

Соли 1970 баъд аз он ки устод Донишгоҳи давлатии Тоҷикистон

лаш муаррифӣ намудан мумкин аст:

1. Ҳамчун тарбиятгар. Профессор Менглиев Ш. қариб тамоми ҳаёти худро ба фаъолияти тарбиявӣ, бахусус тарбияи ҷавонон бахшидааст. Чуноне ки шогирдон ва ҳамкорон қайд мекунанд, ӯ бо як самимияти баланд, касби худро дӯст медошту бениҳоят аз касби хеш розӣ буд. Хизмат ба халқу миллат, тадқиқотҳои илмӣ ва пешниҳоди навоариҳо дар ин самт, ҳадафи асосии ин шахсияти ватандӯстро ташкил меод. Қалбаш саросар пур аз меҳру садоқат, худшиносӣ ватандӯстӣ ва адлу хиради инсонӣ буда, доимо баҳри он мекушид, ки ҷавонони Ватани хешро, дар ин

воситаҳои таълимӣ-методӣ, рисолаҳо ва мақолаҳои илмӣ-оммавӣ омода ва нашр намудааст. Муаллифи 6 монография, 6 китоби дарсӣ, беш аз 20 воситаи таълимӣ-методӣ ва тафсиру фарҳангҳо мебошад. Дар воқеъ, устод олими барҷастае буд, ки доир ба масъалаҳои граждани-ҳуқуқӣ, ҳуқуқи байналмилалӣ ва ҳуқуқи байналмилалӣ хусусӣ, тадқиқотҳои зиёди илмӣ бурда, дар ин самтҳо адабиётҳои бешуморо ба таълиф расонидааст. Айни ҳол бошад, мероси илмӣ ӯро доираи васеи хонандагон ва муҳаққиқон истифода бурда, баҳраи илмӣ мебаранд.

Чуноне ки дотсент Мирзоев А.М. қайд менамоянд: “Устои шодравон Менглиев Ш. доимо бар он таъкид менамуд, ки олим шудан пас ҳамеша асарҳои пурмазмун офаред, зеро олимро бо асараш мешиносанд. Агар асари офарида мазмуни хуб на дошта бошад, он фақат «хуруфчинии калимаҳо» ва барои ҳеҷ кас нафъе надорад. Ба илм хизмат намоед то илми шумо ба мардум хизмат намояд. Олимони ҳақиқӣ бошед”.

3. Ҳамчун омодакунандаи кадрҳо. Дар ин самт устодро устои кадрҳо гӯем ҳам, хато намекунем. Зеро чун осораш, шогирдонаш низ беҳисобанд. Ба ғайр аз он ки устод ба донишҷӯён дарс меғуфт онҳоро дар самти илмию амалӣ омода мекарданд, инчунин дар зери роҳбарии ӯ нафарони зиёд қорҳои илмӣ бурда, соҳиби унвонҳои гуногун гардидаанд, ки айни ҳол ҳамчун олим дар соҳаҳои гуногун қору фаъолият доранд. Аз ҷумла, 4 нафар рисолаи докторӣ, 13 нафар рисолаи номзадиро зери роҳбарии хомея карда, як гурӯҳи дигари олимони аз дастгирию маслиҳатҳои ӯ истифода менамуданд. Устои шодравон Менглиев Ш. тӯли 45 сол ба фаъолияти илмӣ-омӯзгорӣ пардохта, дар ин муддат барои олимони давр, аз ҷумла олимони ҷавон дар пешбурд ва таҳқиқи қорҳои илмӣ як роҳнамои хубе буданд.

4. Ҳамчун ходими сиёсӣ-ҷамъиятӣ. Новобаста аз он ки устод Менглиев Ш. дар донишгоҳ ба қорҳои илмию омӯзгорӣ машғул буду ба донишҷӯён таълиму тарбия дода, ба олимони ҷавон роҳ-

аъзои таҳририю он фаъолият намуда, дар маҷаллаҳои илмӣ “Аҳбори АИ ҶТ”, “Паёми ДМТ” ва “Ҳаёти ҳуқуқӣ” низ ҳамчун аъзои таҳририя қору фаъолият кардааст. Ғайр аз ин, дар факултети ҳуқуқшиносии ДМТ муддате ҳамчун муовини декан, мудир кафедраи ҳуқуқи байналхалқӣ фаъолият намуда, дар Шӯроҳои хомея рисолаҳои номзадӣ докторӣ дар соҳаи ҳуқуқшиносии дар ҶТ, Ҷумҳурии Ўзбекистон ва Ҷумҳурии Қазоқистон узвият доштааст.

Баъд аз он ки мавзӯи қори қурсии худро, ки ба “Саҳми профессор Менглиев Ш. дар илми ҳуқуқи байналмилалӣ хусусӣ” бахшида шуда буд, таҳлил карда баромадам, ба фаъолияти илмию омӯзгорӣ, саҳмгузори дар қорҳои сиёсӣ чамъиятӣ, намоёндагии кишвар дар конференсияҳои байналмилалӣ ва умуман ба ҳаёти сипаринамудаи устод шинос шуда, як таассуроти хубе бардоштам. Таассуроти асосии бардоштаи ман дар он буд, ки дар зиндагӣ чунин шахсоне низ будаанд, ки ҳама ҳаёти худро барои илм, барои таълиму тарбияи ҷавонон, роҳнамоии шогирдон, хизмат ба халқу Ватан бахшида, дар пешрафти кишвар саҳми беназирӣ худро гузошта бошанд, ки яке аз онҳо устод шодравон Менглиев Шомурат мебошанд.

Маҳз нақӯқорӣ, хизмат ба давлату фарзандони миллати худ, ғамхорию ҷонфидоӣ ва саъю талоши беандоза дар пешрафти Ватан меҳри ӯро дар қалби шогирдону ҳамкорон ҷойгир намуда, ёди ӯро ҷовидонӣ намудааст. Дар анҷом, ба муносибати рӯзи мавлуди устод, ки санаи 9-уми май мебошад, меҳрам таъминоти хешро баҳри эшон дар як порчаи шеърӣ ифода созам:

**Устои азиз рӯҳатон шод бод!
Пандҳоятон доимо дар ёд бод!
Аз самими қалб гӯяд Фародил,
Манзили охиратат обод бод!**

АЗ ҶАРАЁНИ КОМИССИЯИ



Дар асоси фармоиши ректори ДМТ аз санаи 7-уми апрели соли 2018 имтиҳонҳои давлатии хатмкунандагони соли хониши 2017-2018 доир ба ихтисосҳои дифоҳи корҳои хатмкунӣ, рисолаҳои дипломӣ ва магистрӣ оғоз гардидааст. Аини замон дар факултети ҳуқуқшиносӣ чор комиссияи аттестатсионии давлатӣ: се комиссия дар шӯъбаи рӯзона ва як комиссия

дар шӯъбаи ғоибона фаъолият карда истодаанд. Дар шӯъбаи рӯзона комиссияи якумро Прокурори генералии ҶТ Раҳмон Юсуф Аҳмадзод раисӣ менамояд. Комиссияи дуюм бошад, тахти роҳбарии раиси Суди Олии ҶТ Шермуҳаммад Шоҳиён фаъолият карда истодааст. Комиссияи сеюмро доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор, декани факултети

АТТЕСТАТСИОНИИ ДАВЛАТӢ



ҳуқуқшиноси Донишгоҳи славянии Тоҷикистону Россия Золотухин Алексей Валерьевич сарварӣ менамояд.

Дар шӯбаи ғоибона ва маълумоти дуюм раисии комиссияро раиси Кумита оид ба тартиботи ҳуқуқӣ, муҳофиза ва амнияти Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор Мачид-

зода Чурахон ба уҳда доранд.

То имрӯз раисон ва аъзои комиссияҳои аттестатсионии давлатӣ сатҳи дониш ва саводнокии хатмкунандагони факултетро қаноатбахш арзёбӣ намудаанд.

Таҳияи
Некрӯз САФАРЗОДА

ЧИНОЯТКОРӢ ВА РОҶҶОИ ПЕШГИРИИ ОН

Ба ҳамагон маълум аст, ки чинояткорӣ яке аз зухуротҳои манфӣ буда, ба давлату ҷамъият зарари ҷиддӣ расонида, пешрафти онро халалдор месозад. Чинояткорӣ худ аз худ пайдо нашуда, бе сабаб ва шароитҳо ҷой дошта наметавонад, агар ба одад мубаддал нагардида бошад. Яъне он категорияи шахсон, ки пешаи асосиашон чинояткорӣ гардидааст, ба мисли одад буда, новобаста аз ҳадаф мақсади содирнамоии чиноятро доранд. Аммо новобаста аз ин, ҳар як кирдори чиноятӣ сабаб ва мақсади содиршавии худро дошта, бе мавҷудияти шароитҳои зарурӣ амалӣ карда намешаванд. Яъне асоси пайдоиши ҳама гуна чинояткориро сабабҳо ва мақсадҳои муайян ташкил медиҳанд, вале асоси пайдоиши сабабҳо чӣ ташкил медиҳад? Асоси пайдоиши сабабҳо ва ӯ сабабгори ҳамаи сабабҳо, ин детерминизм мебошад. (Детерминизм – ин мафҳуми фалсафӣ – криминологӣ буда, қонуну қоидаҳои пайдоиши сабабҳои ҷамъиятиро ташкил медиҳад).

Як қатор омилҳо ва ӯ ходисоте вучуд доранд, ки боиси пайдоиши чинояткорӣ мегарданд, ӯ ба қавли дигар метавон онҳоро марҳилаҳои содир шудани чинояткорӣ ном бурд, ки инҳо: детерминизм – сабаб – ангега – шароит ва натиҷа мебошанд. Аз ин ҷо детерминизм сабабҳо ба вучуд меоварад. Сабабҳо бошанд, боиси пайдоиши ангега ва мақсадҳо мегарданд. Ангегаи пайдошуда, танҳо дар сурати мавҷудияти шароитҳои зарурӣ амалӣ карда шуда, натиҷаро ба вучуд меоваранд, ки ин натиҷаи пайдошударо чинояткорӣ ташкил медиҳад. Инро дар чинояти дуздӣ чунин шарҳ додан мумкин аст: нобаробарии ҷамъият + камбизоатӣ қашшоқӣ + кӯшиш барои зинда мондан + ҳамагуна ҳолатҳои субъективӣ ва объективӣ = чинояткорӣ. Аз ин ҷо, нобаробарии ҷамъиятӣ гуфта, гуногунии сатҳи зиндагӣ (доруву нодор) –ро дар назар доранд. Дар асоси ин нобаробарӣ, як қисм (аксарият) –и аъзои ҷамъият аз шароити зиндагии худ норозигӣ пайдо намуда, нобаробарӣ ба ҷамъият меафзояд, ки ин категорияи аъзои ҷамъиятро ба категорияи камбизоатон, фақирон ва бенавоён дохил мекунанд. Аз сабаби он ки дар ҷомеа ҳар қас барои зинда мондан кӯшиш мекунанд, ин категорияи шахсонро сабабҳои шароити пасти

зиндагӣ водор месозанд, ки баҳри зинда мондан, ба иҷрои ягон амал машғул шаванд. Аксари вақт ба шахсе, ки талабот дар вай пайдо шудааст, манфӣ ва мусбӣ будани амал аҳамият надорад, танҳо бояд ба ҳама мақсади дар наздаш гузошта ноил шавад. Аммо барои ноил гардидан ба мақсадҳои пайдошуда, бояд шароитҳоро муҳайё сохт. Аз ин рӯ, шахси дар наздаш мақсадгузошта тамоми ҳолатҳои субъектив (қувва, забон ва ғ) ва объективӣ (ҷой, вақт ва ғ.) худро истифода мебарад, то ба натиҷаи дилхоҳаш ноил гардад. Натиҷаи ҳамаи ин амалҳо оварда мерасонад ба содир намудани чинояти дуздӣ.

Аз гуфтаҳои боло аллакай маълум гардид, ки чинояткорӣ чисту чӣ гуна пайдо мешавад. Аз ҷумла, аз мисолҳои боло дар ху-

меъёрӣ-ҳуқуқии дар ин масъала қабулшуда бошад, бениҳояд зиёданд. Вале гап сари он аст, ки дар маҷмӯъ ҳамаи ин амалҳои пешгирии натиҷае надоранд. Зеро ки онҳо пешгириро дар марҳилаи ниҳии чинояткорӣ амалӣ мегардонанд, ки ба андешаи мо на он қадар қобили қабул аст, ҳарчанд ки ҳоси тамоми давлатҳои ҷаҳон гардидааст. Ин навъ пешгирии аз замони пайдоиши чинояткорӣ пайдо шуда, то ҳол идома дорад.

Асосан аксари давлатҳо пешгириро дар ҷазо додан мебинанд. Дар замони қадим низ барои чинояткориро пешгирии намудан ҷазоҳо муқаррар шуда буд. Маҳз ҷазодиҳии ҳозира низ ҳарчанд шакл иваз намуда бошад ҳам, вале аз ҳамаи замони давра ба давра омада ба мо расидааст. Фарз кардем, ки мақсади ҷазо тарбия, ислоҳи шахси

пайдоиши дигар амалҳои зиштӣ ҳуқуқвайронкуниҳо гардад. Масалан, баъзе аз чинояткороне, ки аллакай адои ҷазо кардаанд боз дубора даст ба чинояткорӣ мезананд.

Аз ин рӯ, мо бар чунин андешаем, ки барои пешгирии чинояткорӣ на дар марҳилаи ниҳии он, балки дар марҳилаи нахустини он, бояд мубориза роғоз намуд. Аниқтараш агар чинояткорӣ таҳминан панҷ марҳилаи содиршавӣ дошта бошад, якбора бо панҷ марҳила мубориза бурдан душвор аст. Аз ин рӯ, бояд чинояткориро на дар марҳилаи ниҳой, яъне баъди пайдоиш, балки пеш аз пайдоишаш, дар лаҳзаи нахустини зуҳури он, ҳатто пеш аз он бояд пешгирии намуд. Инро дар чунин шакл пешниҳод намудан мумкин аст:

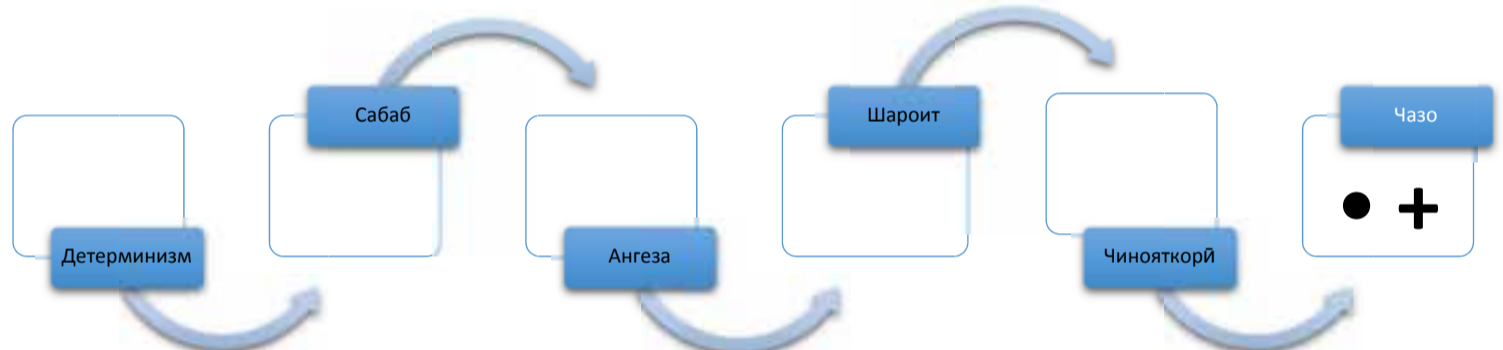
Дар ин ҷо аломати +



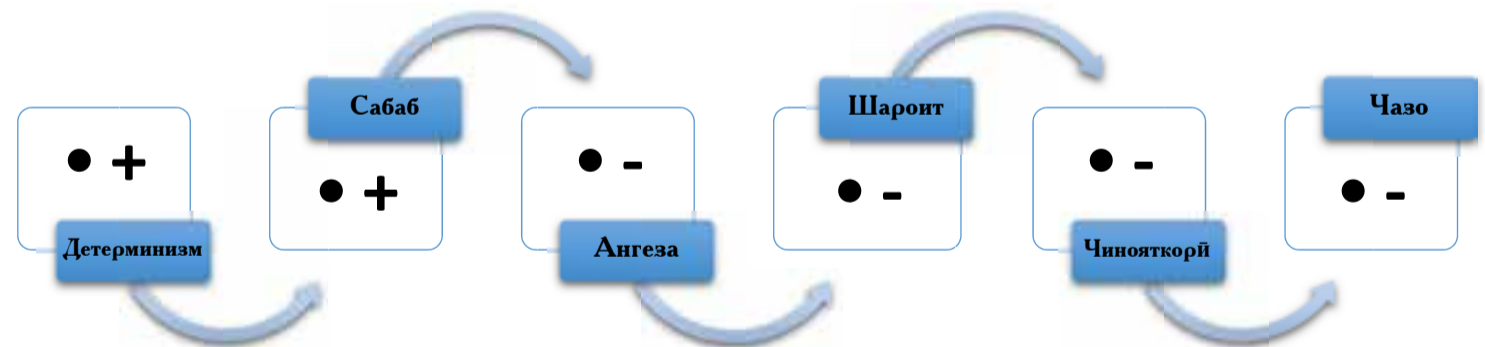
Орзуҷон САЙДАЛИЕВ
донишҷӯи соли 3

низ мавҷуд аст”. Вале намегӯянд, ки ин мушқилотҳо қадоманду барои чӣ дар ҷомеа ҷой доранд. Ҳамчунин барои нест кардани онҳо кӯшиш намеkunанд. Аз ин рӯ, дар пайдоиши чинояткорӣ агар мо мушқилотҳои ҷомеаро сабабгори донем, пас дар пешгирии он на танҳо мушки-

НАВЪИ МАЪМУЛӢ ВА МУҚАРРАРИИ ПЕШГИРИИ ЧИНОЯТКОРӢ



АЗ ИН ҶО, АЛОМАТИ + МАЪНОИ МУБОРИЗА ДАР МАРҲИЛАИ ОХИРИНО ДОРАД. ПЕШГИРӢ МУТОБИҚИ АНДЕШАИ МО:



суси сабабҳо ва шароитҳо маълум гардид, ки пеш аз содир шудани чиноят якчанд марҳилаҳои дигар низ мавҷуд будааст.

Агар сода карда гӯем, чиноят аллакай содир шудаасту чинояткорӣ ҷой дорад. Пас, чӣ бояд кард, то пеш роҳи ин амали номатлубро гирифт ва ӯ сатҳи афзоиши онро коҳиш дод? Ин саволест, ки қавоби он ба ҳамаи давлатҳои ҷаҳон дахл дорад. Ҳамаи давлатҳои ҷаҳон ҳамеша мекӯшанд, то пеш роҳи ин зухуротро гиранд. Барои ин як қатор созмонҳо (дар арсаи байналмилалӣ) ва мақомотҳои махсусгардонидашудаи мубориза бо чинояткорӣ (дар дохили кишвар) таъсис дода шудаанд. Санадҳои

маҳкумшуда бошад, вале чӣ гуна метавон гуфт, ки ҷазоҳои якумра маҳрум кардан аз озодӣ ва ҷазои қатл (дар давлатҳои ҷудогона) шахси чинояткорро тарбия ва ислоҳ мекунанд. Ғайр аз ин, таҷрибаи давлатҳои, ки ҷазои қатл дар онҳо мавҷуд аст, нишон медиҳад, ки ҳатто марг низ имрӯзҳо пеш роҳи чинояткориро гирифта наметавонад. Аз ин ҳама чунин хулоса кардан мумкин аст, ки дар замони муосир, пеш роҳи чинояткориро на ҳама вақт бо татбиқи ҷазо гирифтани мумкин аст. Ба андешаи мо ҷазо додан роҳи ягонаи пешгирии чинояткорӣ нест. Баръакс, дар баъзе ҳолатҳо ҷазо додан ба шахси чинояткор метавонад боиси

маъноии мубориза дар ду марҳилаи аввалро дорад.

Дар ин ҷо аломати - маъноии онро дорад, ки дар ҳолати мубориза бо ду марҳилаи аввал ва коҳиш додани онҳо, дигар хочати мубориза бо дигар марҳилаҳо намемонад.

Ҳамин тариқ, маълум гардид, ки пеш аз он ки чиноят содир карда шавад, якчанд марҳилаҳо шахсияти чинояткор аз сар мегузаронад. Аз ин рӯ, мо набояд бо чинояткор мубориза барему бас, балки бо он ҳама сабабҳо ва шароитҳои, ки ба пайдоиши чинояткорӣ мусоидат менамоянд мубориза бурда, баҳри нест ва ӯ коҳиши онҳо кӯшиш намоем. Аммо бояд гуфт, ки “мегӯянд, то даме ки дар ҷомеа мушқилот вучуд дорад, чинояткорӣ

лотҳои ҷамъият, балки сабаб ва сабабгори мушқилотҳо чустан лозим.

Хулоса, чинояткорӣ яке аз мушқилотҳои умумҷаҳонӣ буда, сабаб, шароит ва тарзу шаклҳои содиршавии худро дорад, ки аз ҷомеа баромада, боз ба муқобили аъзои ҷомеа бармегардад ва ба ҷомеа хисороти зиёди гуногун расонад, пешрафти ҷомеа ва давлатро халалдор месозад. Аз ин рӯ, ин амали номатлуб бояд, дар асоси ҷорабиниҳои дохилӣ ва ҳамкорӣҳои умумидавлатӣ пешгирии карда шавад ва ин вазифаи ҳар як давлати ҷаҳон ва мақомоти махсусгардонидашудаи дохилидавлатӣ ва ҳар як аъзои ҷамъият мебошад.

ДҶУСТИИ ЯК ҚАВМУ ДУ МИЛЛАТ

Мардуми тоҷику ўзбек аз қадим акаву бародаранд ва то ҳол ин пайванд қанда нашоудааст ва нахоҳад шуд, зеро ин ду миллат аз як ҷо сарчашма мегиранд. Он расму оинҳое, ки дар мардуми тоҷик ҷой доранд, дар мардуми ўзбек низ дида мешаванд, ки онҳоро фарқ қардан ғайриимкон аст. Дар ҶТ тақрибан 15 ғисад ўзбе-

кон зиндагӣ менамоёнд. Дар асоси қисми 2-юми моддаи 2-и Конститутсияи ҶТ «ҳамаи миллатҳо ва халқиятҳо, ки дар ҳудуди ҷумҳури зиндагӣ мекунанд, ҳуқуқ доранд аз забони модариашон озодона истифода кунанд».

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон 28 сентябри соли 1993 дар Иҷлосияи XVI-уми

Шӯрои Оли чунин изҳор намуда буданд: «Барои мо тоҷикон муносибати дӯстона, мустақкам ва тӯлонӣ бо Ўзбекистон ҳам тақозои таърихӣ ва ҳам ниёзи мардумист». Дӯстии ин ду миллатро дар симои Абдурахмони Ҷомӣ ва Алишер Навоӣ мушоҳида намудан мумкин аст. Алишер Навоӣ ба сифати устои худ Абдурахмони Ҷомиро қабул намуда буд ва

бо ӯ ҳамкорӣ мекард. Ӯ як асари худро ба Абдурахмони Ҷомӣ бахшидааст, ки «Ҳамсат-ул-мутаҳайиррин» ном дорад. Алишери Навоӣ чунин зикр менамояд:

Йўлдаса бу йўлда Низомӣ
йўлим,
Қўлдаса Хусраву Ҷомӣ
йўлим.

Мавриди зикр аст, ки таърихи 9-10-уми марти соли 2018 сафари расмӣи Президенти Ўзбекистон мухтарам Шавкат Мирзиёев ба ҶТ сураат гирифт. Дар ин сафар бисёре аз мушкилотҳои мавҷудаи миёни ду давлат халли худро пайдо намуданд. Дар натиҷа шартномаи дӯстӣ байни онҳо баста шуд, ки ба манфиати ҳар ду миллат нигаронида шудааст. Мардуми меҳмоннавози тоҷик бародарони худро бо як самимияти хосса пешвоз гирифтаву меҳмондорӣ намуданд.



Мадина РАҲМОҶОВА
донишҷӯи соли 1 (ҲҲМЗ)

Тоҷикистон кизидурман
ўзбегим айтсам суҳан,
Рост меғям ҳар дуяш
аз дилу ҷон бехтар.

Дӯстии қанданашавандаи Тоҷикистону Ўзбекистон барои ҳар ду миллат поянда бод!



THE YEAR OF TOURISM DEVELOPMENT AND FOLK CRAFTS



Ismoil Sadullozoda
the fourth-year student

In many countries, tourism is prioritized sector of the economy and governments pay much attention to its development as it is a big chunk of a budgetary profit. The countries that are famous with their tourism like China, France, Turkey and Egypt prioritize this branch of their economy to achieve on one

hand economic growth and to preserve their culture and national values on the other hand.

In the message of the Founder of the peace and national unity- Leader of the nation, the President of the Republic of Tajikistan Emomali Rahmon, the year 2018 was declared as «year of tourism development and folk crafts». The aims of declaring this year as the “year of tourism development and folk crafts” are first of all reconstruction of the historical architectures and places with cultural value in order to preserve the national beauty and to maintain economic growth in the country. This policy covers the development and restoration of different types of folk craft as well. Releasing the products of folk craft from any taxes is an aspiration to protect national identity in the conditions of globalization.

Our country has many

natural, historical and cultural places and can improve them. There are thousands of historical heritage, natural landscapes, reserves and springs that have been attracting people for hundred years. Beauty and uniqueness of our folk crafts leave unforgettable and colorful impressions to everyone who sees them.

Therefore, the development of tourism sector must have strategic position in the economic policy of our country, new ways and methods of the development of this sector must be found, because tourism is one of the ways to introduce our country to the world community, provide more jobs for people and develop social well-being.

As it was mentioned by the Leader of the nation:

«Tourism is the most important sectors to engage people to work, improve life quality of population, develop

other sectors of service and production, also introduce our history, culture, national traditions and nature to the world».

The steps toward achieving strategic goals of this policy are:

a) Reconstruction and renovation of the buildings with historical and cultural value. Protecting them of degradation out of environmental and technical factors.

b) Finding and collecting rare crafts and introducing the knowledge and techniques of that rare crafts to youth in order to restore their popularity among the new generation for maintenance.

c) In order to attract more tourists, introductory web-sites can be created on internet, which can provide everything about cost, travel programs, transportation choice and price, the direction and length of these places

from the points of arrival.

d) The travel agencies before the tour season or before the arrival of guests can meet and hold seminars with local people in order to explain the ways to accept guests and introduce their culture.

f) Publish books and fliers to spread and organize conferences for foreign travel agencies.

g) Special seasonal shops can be created in the places where tourists can come up and buy national craft products with affordable prices.

These steps can lead for achieving the prior aims of our government-to provide prosperity and development through developing tourism sphere and introducing our culture and traditions to the world community as well as recognizing our national identity and valuing our ancestor’s heritage.



БАРОМАДАН АЗ ҲАДДИ ВАКОЛАТҲОИ МАНСАБӢ ЧУН ЧИНОЯТИ ХУСУСИЯТИ КОРРУПЦИОНИДОШТА

Чинойткорӣ чун зухуроти номатлуб аз қадим дар ҷомеа вучуд дошта, инсоният бо он дар муборизаи беамон аст. Ҳарчанд илму фарҳанг, техникаву технология, саноат ва дар маҷмӯъ ҳаёти ҷомеа дар қараёни ташаккул қарор дорад, аммо чинойткориро ба пуррагӣ нобуд сохтан аз имкон берун аст.

Дар замони муосир аз ҷумлаи чинойтҳои паҳншуда ин чинойтҳо ба муқобили ҳокимияти давлатӣ ва манфиатҳои хизмати давлатӣ мебошанд. Ин гурӯҳи чинойтҳо бо сӯйистифодаи ваколатҳои мансабӣ ё хизмати аз ҷониби шахсон мансабдор ва хизматчиёни давлатӣ содир мегардан ва онҳо ро чинойтҳои хусусияти коррупсионидошта низ меноманд. Яке аз ин чинойтҳо баромадан аз ҳадди ваколатҳои мансабӣ буда, мохиятан амали шахси мансабдор берун аз доираи ваколатҳои ба ӯ додасуда, ки ҳуқуқи манфиатҳои қонунии шаҳрвандон, ҷомеа ва давлатро поймол мекунад, ташкил медиҳад. Баромадан аз ҳадди ваколатҳои мансабӣ

Тоҷикистон аз 22-юми декабри соли 2017 қайд намуд, ки “Мо диққати сохтору мақомоти давлатӣ ва аҳли ҷомеаро мунтазам ба масъалаи пурзӯр намудани мубориза бо коррупсия чалб мекунем, зеро бо вучуди тадбирҳои дар ин самт андешидаи ҳукумат ҳанӯз ҳам ҳолатҳои содиршавии амалҳои коррупсионӣ кам нестанд”. Агар мо коррупсияро ба мисли занҷир тасаввур намоем, яке аз халқаҳои асосии онро баромадан аз ҳадди ваколатҳои мансабӣ ташкил медиҳад.

Мубориза алайҳи чинойти баромадан аз ҳадди ваколатҳои мансабӣ чун кирдори ба ҷамъият хавфнок қисми таркибии сиёсати зиддикоррупсиониро ташкил медиҳад. Аз ҳамаи хотир, омӯзиши мафҳум, таркиб ва ало-

аз ҷониби шахси мансабдор анҷом додани ҳаракате, ки аз ҳадди ваколатҳои ӯ баръало берун мебарояд ва боиси ба таври қиддӣ поймол гардидани ҳуқуқи ва манфиатҳои қонунии шаҳрванд ё ташкилот ё манфиатҳои қонунан хифзшудаи ҷамъият ё давлат гаштааст, ба ҳисоб меравад. Ин меъёр аз ҷониби шахси мансабдор иҷро намудани амалеро пешбинӣ менамояд, ки аз доираи ваколаташ берун аст. Баҳри мохиятан фаҳмидани меъёри мафҳуми шахси мансабдор ва доираи ваколати ӯро муайян кардан зарур аст.

Дар зери мафҳуми поймолкунии воқеии ҳуқуқи ва манфиатҳои қонунии шаҳрванд ё ташкилот ё манфиатҳои қонунан хифзшудаи ҷамъият ё давлат расонидани зарари қисмонӣ, моддӣ ва молумулкӣ ба инсон, поймолкунии ҳуқуқҳои конституционии шаҳрванд, ҳалал расонидан ба фаъолияти муътадилӣ ташкилоту муассиса, ки ба бефаъолияти муваққатӣ ё боздошти фаъолияти он зарари расонидааст ва монанди инҳо фаҳмида мешавад.

Қисми дуҷуми ҳамаи модда содир кардани ҳаракатро аз ҷониби шахсе, ки вазифаи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё сардори мақоми ҳудудораи маҳаллиро ишғол мекунад, пешбинӣ менамояд. Тахти мафҳуми шахси мансабдор мувофиқи эзоҳи моддаи 314-и Кодекси чинойтии Ҷумҳурии Тоҷикистон, шахсе дар назар дошта шудааст, ки ба таври доимӣ, муваққатӣ ё бо ваколати махсус вазифаи намоёнанд

ҳоқимиятро ба ҷо меоварад ё вазифаҳои ташкилию амрдиҳӣ, маъмурию хоҷагидориро дар мақомоти ҳокимияти давлатӣ, муассисаҳои давлатӣ, мақомоти худидорақунии маҳаллӣ, инчунин дар Қувваҳои мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон, дигар қўшунҳо ва ҷузъу томҳои ҳарбии Ҷумҳурии Тоҷикистон анҷом медиҳад. Ҳамчунин зери мафҳуми шахсе, ки мансабҳои давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистонро ишғол мекунад, шахсоне дар назар дошта шудаанд, ки мансабҳои барои иҷрои бевоқолати салоҳияти мақомоти давлатӣ муайяннамудаи Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистонро вазифаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистонро ишғол меку-

Дар қисми сеюми модда бошад, ҳолатҳои вазнинқунандаи ин кирдор оварда шудааст, ки ин ҳолатҳо истифодаи зўроварӣ ё таҳдиби истифодаи он, истифодаи силоҳ ё воқолатҳои махсус, расонидани оқибатҳои вазнин мебошанд. Истифодаи зўроварӣ маънои расонидани зарари қисмонӣ, зарари сабук ё миёна ба саломатӣ ва маҳдуд кардани озодии ҷабридаро дорад. Расонидани зарари вазнин ба саломатӣ ё ба марғ расонидани ҷабрида ба ин таркиб дохил нашуда, аз рӯйи маҷмӯи чинойтҳо баҳо дода мешавад. Оқибатҳои вазнин аз тарафи суд боназардошти ҳаҷми зарари моддӣ, ба муддати тўлонӣ ҳалалдор гардидани қисми муассиса, ба таври қиддӣ поймол шудани ҳуқуқи манфиатҳои одамони бисёр, расонидани зарари вазнин ба саломатии шахс, аз беэҳтиётӣ ба марғ расонидан муайян кар-

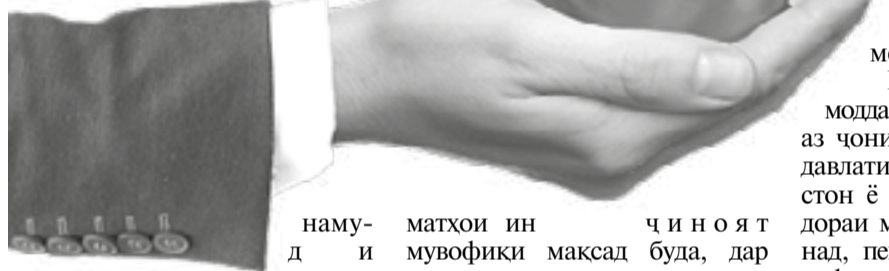


Зоҳир ҚОДИРИ
донишҷӯи соли 5

да мешавад. Оқибатҳои вазнин метавонад ҳам қасдона ва ҳам аз беэҳтиётӣ фаро расад.

Баромадан аз ҳадди ваколатҳои мансабӣ ба чинойтҳои хусусияти коррупсионидошта мансуб буда, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти мубориза алайҳи ин гурӯҳи чинойтҳо чораҳои заруриро андешида истодааст, ба монанди таъсиси мақомоти махсусгардонидашудаи мубориза бо коррупсия, қабули барномаи давлатии муҳлатноки мубориза бо коррупсия, тақвияти чораҳои пешгирии коррупсия, бартарафнамоеи омилҳои мусоидатқунанда ва ғайраҳо.

Мубориза бо чинойтҳои хусусияти коррупсионидошта фаъолияти ҳамоҳанги мақомоти ҳифзи ҳуқуқи ва ҷомеаи шаҳрвандиро талаб менамояд. Омӯзиши чинойти баромадан аз ҳадди ваколатҳои мансабӣ нишон дод, ки ошкор ва пешгирӣ намудани он дар ҳолати ҳамкории мақомот ва ҷомеа хубтару қавитар аст.



намудани махсуси сӯйистифодаи ваколатҳои мансабӣ буда, хусусиятҳои хосро доро мебошад.

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Паёми худ ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии

чинойтҳои ин мувофиқи мақсад буда, дар таҳкими қонунгузории миллии мубориза бар зидди коррупсия саҳми худро хоҳад гузошт.

Мувофиқи моддаи 316-и Кодекси чинойтии Ҷумҳурии Тоҷикистон баромадан аз ҳадди ваколатҳои мансабӣ, ин

РОҲҲОИ АМАЛИГАРДОНИИ ДАҲСОЛАИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ АМАЛ “ОБ БАРОИ РУШДИ УСТУВОР, СОЛҲОИ 2018 – 2028”



Яқуб ҲАКИМОВ
донишҷӯи курси 2

“Ҳама чизи зинда аз як чавҳар ба амал меояд ва ин чавҳар об аст.”

Пифагор

Яке аз масъалаҳои баҳсноку мубрами ҷомеаи имрӯза, ин масъалаи об мебошад. Тамоми ташкилотҳои байналмилалӣ ва давлатҳои ҷаҳон меқўшанд, то ин масъала ҳалли худро ёбад. Воқеан, ҳам ҳаёти организми зинда бе об вучуд дошта наметавонад ва барои таъмини ин

неъмат давлатҳои ҷаҳон бояд диққати қиддӣ зоҳир намоёнд. Дар ояти 30 сураи “Анбиё”-и Қуръон омадааст: “Ва пайдо кардем аз об ҳама чизи зиндаро...”. Об — қувваи пешбарандаи таракқиёт ва омилҳои баланд бурдани сатҳи сифати зиндагии мардум мебошад, инчунин сарсабзи ва пойдорӣ олам ба об вобастагии зиёд дорад. Дар радиҳои дигар сарватҳои табиӣ, ба мисли газ, нефт ва дигар нафҳои сӯзишвории манбаҳои энергия, об низ арзиши волои худро соҳиб аст.

Ин масъалае, ки ҷаҳонро зери хатар гузоштааст, аз ҷониби Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо сардории фарзанди фарзонаи миллат, Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий — Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба ҷомеаи ҷаҳонӣ хабар дода шуд, ки ин боиси ифтихори халқи тоҷик аст. Бо ташаббуси ин марди наҷиб ва дастгирии 177 давлати ҷаҳон, аз ҷониби СММ солҳои 2018–2028 Даҳсолаи байналмилалӣ амал “Об барои рушди устувор” эътироф шуд. Ин шахсияти бузург чандин маротиба аз минбари бузурги СММ баромад карда, оид

ба мушкилоти об дар ҷомеаи имрӯза хабар дод. Масъалаи мақдур бори дуюм аст, бо ташаббуси Ҷумҳурии Тоҷикистон ва аз ҷониби ҷомеаи ҷаҳонӣ зери таҳлил ва қарқардор дода мешавад.

Беҳуда обро манбаи ҳаёт эътироф накардаанд, лекин баъдан бо болоравии аҳамияти об дар арсаи ҷаҳонӣ “об натавонӣ манбаи ҳаёт, балки об ҳаёт” эътироф шуд. Ин мушкилиро моро водор месозад, то ҳаҷми дар ин самт ҷойдоштаро баргараф кунем. Ифлос кардан, ғайримаксаднок истифода бурдан ва дигар амалҳои зишт нисбат ба об ин зери хатар мондани ҳаёти худ ва наслҳои оянда аст. Фикри худ ва наслҳои оянда худ моро маҷбур месозад, то аз ифлос кардани об худдорӣ намоём.

Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки ташаббускори ин масъалаи мушкилоти об дар арсаи ҷаҳонӣ аст, мо халқи тоҷик бояд воқеан нигоҳдоранда ва амалсозандаи дурусти ин масъала бошем. Тамоми чораҳо, ки барои баргарафсозии мушкилиҳои дар соҳаи об ҷойдошта равона шудааст, бояд истифода кунем, зеро захираи оби Тоҷикистон

захираи бузурге мебошад, ки тибқи баъзе маълумотҳо 65% - и захираи оби Осиёи Миёна аз ин сарзамин қорӣ мешавад.

Яке аз ҳадафҳои асосии эълон шудани Даҳсолаи байналмилалӣ амал “Об барои рушди устувор, солҳои 2018 – 2028” ин ноил шудан ба дастрасӣ ба оби ошомиданӣ аст. Воқеан ҳам дастрасӣ ба оби ошомиданӣ яке аз масъалаҳои мушкилтарин ба ҳисоб меравад, чунки агар оби ошомиданӣ самаранок истифода бурда нашавад, дар солҳои наздик шумораи нафароне, ки аз оби ошомиданӣ талаф меёбанд ба зиёда аз 5.5 миллиард нафар мерасад. Гарчанде оби укёнусҳо, баҳрҳо, дарёҳо бениҳоят зиёд ҳам бошад, лекин оби тозаи ошомиданӣ бениҳоят кам аст.

Усули дигаре, ки боиси амалишавии ин ҳадаф мегардад, ин пеш аз ҳама ҳамкории байни давлатҳо ва ташкилотҳои байналмилалӣ аст. Маҳз ҳамкории ва муттаҳидӣ метавонад, боиси пешгирии мушкилиҳои дар ин самт ҷойдоштаро баргараф кунад. Тамоми давлатҳо ва ташкилотҳои байналмилалӣ бояд барои самаранок истифода

бурдани оби ошомиданӣ тадбирҳои мушаххас андешанд ва барои ифлос кардани об чораҳои таъбиррасонро амалӣ созанд.

Бо мақсади ноил шудан ба ин ҳадаф бояд роҳҳои зерин амалӣ гардонидани шаванд:

1. Худдорӣ аз ифлоскунии об;
2. Самаранок истифода бурдани об;
3. Мақсаднок истифода бурдани об;
4. Таърифи ташвиқот дар байни мардум оид ба дурусти истифода бурдани об;
5. Ҳамкории байни шаҳрвандон ва мақомотҳои дохилии давлатҳо оид ба татбиқи ин масъала;
6. Ҳамкории байни давлатҳо ва ташкилотҳои байналмилалӣ;
7. Андешидани тадбирҳои мушаххас аз ҷониби давлатҳо барои таъмини ин ҳадаф;
8. Гузаронидани чорабиниҳои оид ба татбиқи ин масъала;
9. Ба шахсоне, ки ба ифлоскунии об даст доранд, андешидани чораҳои таъсиррасон аз ҷониби субъектҳои дахлдор;
10. Таърифи дурусти ҷавонон, дар рӯҳияи ҳештаншиносӣ ва ватандорӣ.

ТЕХНОЛОГИЧЕСКАЯ МОДЕРНИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ – ВОЗМОЖНОСТЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СТРАНЫ

В условиях глобализации особо актуален вопрос обеспечения конкурентоспособности страны. Этот вопрос поднял в своем ежегодном Послании народу Казахстана наш Президент Н.А. Назарбаев. Для обеспечения темпов роста экономики и устойчивого продвижения экономики в число 30 передовых стран мира он выделил пять приоритетов, среди которых первый приоритет - ускоренная технологическая модернизация экономики. Согласно этого приоритета необходимо культивировать новые индустрии, которые создаются с применением цифровых технологий. В настоящее время использование цифровых технологий значительно изменили структуру экономик развитых стран, дали дальнейший толчок для развития традиционных отраслей экономики, формирования новых индустрий. Значительную роль при этом играют инновации и их быстрое внедрение в производство.

Инновации во всех секторах экономики становятся основным драйвером экономического роста и определяют конкурентоспособность современных фирм, регионов и стран. Если говорить о специфике развития инновационного потенциала, то в разных регионах нашей страны начали формироваться элементы инновационной инфраструктуры. Так, на сегодняшний день созданы и функционируют 9 региональных технопарков, 4 отраслевых конструкторских бюро, 2 междунациональных центра трансфера технологий, 15 офисов коммерциализации, 4 центра коммерциализации. КазНУ имени аль-Фараби вносит свой посильный вклад в развитие инноваций: действует 7 НИИ, Научно-технологический парк, Национальная нанотехнологическая лаборатория, Лаборатория инженерного профиля.

В Казахстане также созданы опытно-конструкторские бюро, целью которых является содействие субъектам индустриально-инновационной деятельности

в освоении новой машиностроительной продукции, в том числе путем трансфера технологий, приобретения, адаптации, разработки конструкторско-технологической документации, ее последующей передачи на возмездной основе субъектам индустриально-инновационной деятельности и оказания услуг, необходимых для организации производства товаров на ее основе.

Вместе с тем, необходимо развивать интеллектуальную составляющую в инновационном процессе, обеспечить устойчивую связь между изобретениями и их коммерческим внедрением, формировать инновационные кластеры, которые будут являться локомотивом развития всей национальной экономики. Кластерная структура организации экономики позволит использовать имеющиеся в национальном хозяйстве ресурсы за счет встраивания инновационных предприятий в

Салыханова Г.А.,
к.э.н., доцент КазНУ имени аль-Фараби
Байтанаева Б.А.,
к.э.н., доцент КазНУ имени аль-Фараби
Калиева А.Е.,
доктор PhD, КазНУ имени аль-Фараби

существующие технологические цепочки.

Технологическая модернизация экономики должна опираться на человеческий капитал нового качества. КазНУ имени аль-Фараби как и другие ведущие вузы страны ведет подготовку кадров, которые обеспечат технологическую модернизацию экономики на основе определения долгосрочной потребности в рабочей силе с учетом цели и задач инновационного развития. Все это обеспечит возможности достижения высоких показателей конкурентоспособности экономики Казахстана и дальнейшего ее продвижение в число передовых 30 стран мира.



Сабина ЗАРИПОВА
студентка 1-го курса

“ПАМЯТЬ СИЛЬНЕЕ ВРЕМЕНИ”

Есть события над которыми время не властно, и чем дальше, в прошлое уходят годы, тем яснее становится их величие. К таким событиям и относится Великая Отечественная Война. Тот самый длинный день в году, с его безоблачной погодой. Нам выдал общую беду, на всех, на все четыре года. Чем дальше от нас уходят грозные сороковые, тем больше мы осознаем величие нашего подвига. И тем больше - страшную цену Победы! Десятки миллионов убитых! А сколько искалеченных, сколько измотанных жизней, сколько мук и слез материнских, отцовских, вдовьих, детских. Страшной была плата за спасение Отечества. Несмотря на то, что прошло очень много лет после войны, поиск без вести пропавших не прекращается. И те герои которые считались безымянными вновь обрели свои имена. Таджикистан был одной из 15 советских, социалистических республик. Это была одна из самых маленьких республик в составе СССР, но она имела огромное значение в жизни советского народа. Население нашей республики было многонациональным. Здесь жили и трудились: русские, украинцы, белорусы, татары, туркмены, киргизы и многие другие. Исторически сложилась так, что Таджикистан стал их родиной! Но у всего советского народа была одна Родина, и она называлась Советский союз.

22 июня 1941 года было воскресенье, все люди отды-

хали после трудовой недели. В 12 часов дня все радиостанции Советского союза передали важное сообщение о том, что в 4 часа утра, без объявления войны, фашистская Германия напала на нашу страну, подвергла бомбардировке пограничные города и сёла. Люди спали, многие погибли в первые минуты под бомбёжками, так всё это было внезапно и неожиданно. Первыми кто приняли на себя огонь, были пограничники Брестской крепости, жители пограничных сёл, городов и деревень. Гражданам далёкого Таджикистана было не известно, что происходит там, на границе, на сколько силен и опасен фашизм. Этого не знал никто! Но всем было ясно одно: На нашу Родину обрушилось страшное горе - война! В первые часы после объявления войны по всей нашей необъятной родине началась запись добровольцев на фронт. Из нашей республики первыми добровольцами ушли на фронт более 10 тысяч человек. Родина одна - и её надо защищать! Больше месяца сражалась Брестская крепость. Среди её защитников героически сражались и наши земляки: Мамаджон Абдувалиев из Ленинабада, и Ақобир Махмудов из Канибадама.

23 июня 1941 года пулемётчик Ақобир Махмудов служивший в воинской части, находившийся в крепости, вместе со своими боевыми товарищами Гончаровым, Киселёвым и Бесенбековым вступили в неравную схватку с фашистами. После войны на месте их гибели воздвигли обелиск, извлекли из земли “Максим” и поставили на постамент. На памятнике сделали надпись: “Поклонись! Здесь спят вечным сном Герои Великой Отечественной войны, отважные советские пулемётчики которые 23 июня 1941 года уничтожили фашистскую роту.” Таджикистан был глубоким тылом, здесь не было слышно бомбёжек, не было войны. Но жители Таджикистана гостеприимно принимали из фронтовой полосы людей, особенно де-

тей, сирот, много тех, кто видел смерть своими глазами, тех кто слышал взрывы бомб и гранат! Таджикиские семьи всегда были многодетными, но, несмотря на это, они с большой любовью относились к эвакуированным, делились с ними хлебом, старались окружить их лаской, заботой и вниманием. Для многих людей Таджикистан стал второй Родиной. В первые месяцы на фронте Великой Отечественной

героических участников Сталинградской битвы был старшина гвардии Анвар Каландаров-командир экипажа танка - в 133 гвардейской танковой бригаде. При сражении на территории железнодорожного вокзала экипаж Каландарова уничтожил 4 вражеских танка. Все наши победы были добыты благодаря единству и сплочённости народов многонациональной Советской Родины. Есть цифра 231. Это



Войны сражались добровольцы, ставшие героями Советского союза: Ахмаджон Собиров, Ходи Кенджаев, Анвар Каландаров, Эргаш Рузиев, Кузи Хушвахтов, Фатхулло Ахмедов и другие. В битве за Москву героически сражались Саидов, Мамедов, Ибрагимов, писатель Пирмухамедов. В битве за Сталинград сражались и пали смертью храбрых писатели и поэты Хаким Карим, Хабиб Юсуфи, Лутфулло Бузургзаде, Абдушукр Пирмухамедов. На Волховском фронте, под Ленинградом бесмертный подвиг совершил Туйчи Эрджигитов, который своим телом закрыл фашистский пулемёт, тем самым спас много жизней солдат, которые шли вперёд в атаку. Под Ленинградом героический подвиг совершил Тешобой Одилов.

Тешобой Одилов - таджик, родом из Ферганы, был снайпером, убил 114 фашистов. За доблесть и героизм был награждён в 1942 году Орденом Ленина “ За оборону Ленинграда. Одним из

число солдат и офицеров, удостоенных высокого звания Героя Советского Союза за боевые подвиги, совершенные на полях битвы под Курском. Среди них были Ходи Кенджаев, и Исмаил Хамзаалиев. У населённого пункта Молотычи заняла боевую позицию противотанковая батарея, где заместителем наводчика бал Исмаил Хамзаалиев. В том бою его орудие подбило 3 вражеских танка. Оставшись один, Хамзаалиев продолжал расстреливать танки и пехоту и поджёг 2 танка. В этот момент снаряд разбил орудие. Хамзаалиев был тяжело ранен. Собрав последние силы он подполз к соседнему орудью, весь расчёт которого погиб, и продолжал стрелять. После боя санитары подобрали его неподвижное тело. 16 августа 1943 года Исмаил Хамзаалиев умер в госпитале, а 8 сентября 1943 года. Указом Президиума Верховного Совета ему было присвоено звание Героя Советского Союза. В 1942 году 17 летним парнем

был призван в ряды Советской армии Хамиджон Рахмонов. После прохождения учёбы в разведшколе был направлен в состав действующей армии первого Украинского фронта 38 армия 30 стрелковая дивизия 1002 стрелков полк, где прошёл всю войну. Рахмонов Хамиджон участвовал в освобождении городов Житомир, Винница, Львова, Бердичева, Перемышля. Победу 9 мая 1945 года встретил в освобождённой Праге. На фронтах Великой Отечественной войны сражались более 300 тысяч посланцев из Таджикистана, более 90 тысяч погибли на фронтах. За подвиг и мужество в борьбе против фашизма 54 таджика были удостоены звания Героя Советского Союза, 19 человек стали кавалерами славы трёх степеней. 102 тысячи таджикстанцев были награждены орденами и медалями. “ За доблестный труд в годы ВОВ 1941-1945 года”. В 1943 году - 125 врачей, первые выпускники Душанбинского медицинского института ушли на фронт. Среди них были: Шахри Хайдарова, врачи Исаева, Рахимова, медсёстры Алибаева, Умарова, Фазылова и другие. 1418 дней и ночей шла война. Более 30 миллионов советских людей не вернулись с фронтов домой. Миллионы погибли в концлагерях. Зверству фашизма не было предела! Но несмотря ни на что Советский народ выстоял и победил! Была освобождена вся Советская земля! Мы наследники Великой Победы - приклоняемся перед ратным подвигом солдат Отчизны. Низкий поклон всем вынесшим на своих плечах тяготы и лишения военного лихолетия, превозмогавшим боль, кровь и смерть. За мужество и отвагу в борьбе с фашистами проявили на полях сражений более 50 тысяч посланцев Таджикистана которые были награждены боевыми орденами и медалями. 54 человека удостоены высокого звания Героя Советского Союза.

Памяти павших будем достойны, вечно достойны! Вечная слава Победителям!

(Идома аз шумораҳои гузашта)

Дар матни дифоия Сукрот аз нав айби ба сари ӯ боркардаи Мелетро такрор менамояд: Сукрот вайронсозандаи қонун аст, зеро беҳудаю бефоида ҳар он чизе, ки зери замин ва болои осмон аст, таҳқиқи санҷиш мекунад, дурӯғро ба ҷои ҳақиқат тасвир намуда, дигаронро низ дар ҳамаи ҷода роҳандозӣ мекунад. Ба ҳозирин Сукрот рӯй оварда, арз меорад, ки чунин амалҳо ҳаргиз ба ӯ дахл надоранд. Шумо худатон дар мазҳака

гуфтааст. Ин мушқилоти худро аз инсон пурсидан меҳахад, ки назди қохини соҳибқаромат қарор дорад ва гумон менамояд оқилтарин одам ҳамаи бошад. Вақте нигаристам, уро шинохтам, ки ӯ яке аз ҳодимони давлатӣ буд. Ба ӯ муқолима намуда, пайҳас кардам, ки ӯ танҳо дар назари худ ва одамони зиёд ҳақиқи хирадманд менамояд. Воқеият он буд, ки ӯ чунин сифатхоро ҳаргиз надорад ва ман қўшидам ба ӯ ин далелро исбот созам. Исбот созам, ки ӯ наметавонад ҳақиқи хирадманде бошад.

мон асареро интихоб мекардам, ки ба назари ман дақиқу пўхта таҳия шудаанд ва аз муаллифон низ матлаби андешаҳои онро пурсон мешудам, то ман низ аз онҳо чизеро биомузам. Инчӯ нишастагон ҳам метавонанд хубтар тавзеҳ бидиҳанд, ки ин шоирон чӣ қореро анҷом додаанд. Дар муддати каме барои худ итминон пайдо кардам, ки онҳо хикматеро наофариданд, балки ҳар чизи эҷоднамудаи онҳо зуҳури ким-қадом қобилияти ирсии онҳост ва ӯ изхори матлабест, ки дар ҳолати чунин, мисли

тарафи дигар, чун онҳо рад шудани доногии ҳешро аз ҷониби ман меиданд, гумон мекарданд, ки ман хирадманд ҳастам ва онҳо ба ман унвони ҳақиқиро доданд. Дар воқеият, Худованд ҳақиқ аст ва ин хикмат ба он маъно аст, ки хиради инсон камтар арзише ва ӯ ҳеч арзише надорад. Сукрот эътироф мекунад, ки хикмати ӯ ҳеч арзише надорад ва Худованд ҳам ҳамаи тавр ҳоҳад ҳукм кард: хирадманду ҳақиқ ҳамоноест, ки мисли Сукрот дар ҳақиқат, хирадмандии ҳешро ба ҳеч баробар месозад. Холо, баъд

веро мепарастадам. Сукрот аз марг намеҳаросад, танҳо аз шармандагӣ бечуриятӣ тарс дорад. Сабаби нотарсияш аз марг он аст, ки дар бораи Аид (олами зерзаминии мурдагон) чизеро наметавонад, охир ӯ дар надониستان асрори олам қонил аст. Агар ба шарте ӯро озод қунанд, ки бояд ба фалсафагароӣ машғул нашавад, бешак ӯ боз ҳам ба ин қор машғул хоҳад шуд. Марги Сукрот барои ҳуди ӯ ваҳмангез набуд, барои қотилони ӯ ҳавфнок аст. Чун дар гумон аст, баъд аз Сукрот чунин ин-



Файзали АМИНОВ
файласуф

МУРОФИАИ СУДНИ СУҚРОТ

(АНДАР БАЁНИ ҲАҚИҚАТ ВА СИТОИШИ АДОЛАТ ДАР МУРОФИАИ СУДӢ)

Аристофан дидаел, ки ким-қадом Сукрот савори сабадчае дар осмон парвоз карда, ёвагӯю харзагӯӣ мекунад, ки ман низ маънии ин сафсатаро нафаҳмидам. Яқдигарро бипурсед, магар ягон нафаре шохидӣ дода метавонад, ки ман чунин харзагӯӣ карда бошам. Агар аз касе шунида бошед, ки барои тарбия кардани одамон ман фоидаи пулӣ дида бошам, ин ҳам ҳақиқат нест. Ҳарчанд, ки ҳаққи хизматона додан барои тарбиякунанда кори хуб аст, агар ба мисли Горгийи леонтинӣ ва Гипийи элидӣ тарбиятгари хунарманд бошанд.

Сукрот ситоиши Эвен аз Паросро мекунад, ки ду писари Каллий Гиппоникро таълим дода, ҳаққи хизматонаро ба миқдори панҷ мин мегирад. Ман агар чунин санъати таълим доштанро медоштам, бешак ифтихор мекардам ва ғурурманде мебудам, фақат ман дар ин соҳа хунари зиёде надорам, хоксорона арз меорад Сукрот.

Шояд қадоме аз шумоён эътироз қунад, ки ҳеч қор накарда бошӣ, ин бухтон чӣ гуна ба сарат бор шуд? Сабаби гирифтӣ шуданамро ба ин бухтон тавассути як андоза оқилие ман дарёфтам. Ин хирадмандии инсонӣ аст, ки ман воқеан ҳам ба он соҳибият дорам. Аммо ҳаргиз ман даъво накардам, ки ба ҳадди фавқулодаи хирадманд ҳастам. Ман ба ҳадди чунин мақом нарасидам ва онро намефаҳмам ва агар касе баръакси инро гӯяд, ба хотири тухмат сохтан ба ман бофтааст. Сипас Сукрот аз Херефонт ёдовар мешавад, ки хозирбудагон ӯро дар қатори бадарғашудагони замони Истиблуди Синафарон хуб мешиносанд. Боре дар маъбади Делфа (маъбади Апполон) Херефонт ба қохини қаромотгӯянда мурочиат намуда, густохона пурсид, ки оё аз ман дида ҳақиқи дар олам ҳақиқтаре ҳаст? Қохини қароматгӯ (пифия) ба ӯ гуфт, ки нест. Ба ҳақ гуфтани қохин Сукрот шак надорад ва дар фаҳмиши Сукрот (ва умуман юнионӣ бостонӣ) ҳамаи қохини соҳибқаромат аз номи Худованд, аз хикматуларш ҳарф мезананд. Сукрот хайронии худро ба аҳли ҳузур арз мекунад, ки Худованд ӯро ҳақиқи оқил гуфта, чиро дар назар дошта бошад? Ҳуди Сукрот худро ҳақиқи хирадманд намеҳисобад, аммо Худо ӯро оқилтарин одамон

Матлаби манро фаҳмида, ӯ ва асарияти онҳо хозирбудагон нисбати ман нафрату адоватеро изҳор дошанд. Аз назди онҳо дур шуда, ман ба худ гуфтам, ки дар муқолиса ба ин мард ман воқеан ҳам оқил ҳастам, зеро ман қоилам, ки то сатҳи қомилият ман чизеро наметавонам, аммо ӯ итминони қомил дорад, ки ҳама чизро медонад. Дар ҳамаи қисмати дифоияи Сукрот проблемаи маърифати олам, мушқилоти гносеологӣро Афлотун пеш мегузорад, ки баъдҳо ин идея сайри таъриҳӣ намуда, ба ташаққули равияю фаҳмишҳои гуногун доир ба маърифату дониш оварда мерасонад.

Сукрот дар тафовут аз ин марди худроқаме хирадманд буданашро дар он мебинад, ки ба нофаҳмии худ қонил аст, дар ҳоле ки он мард танҳо дар ҳаёлаш ҳақиқ будани хештанро тасаввур намуда, аз нофаҳмии хеш огоҳ нест. Ҳамаи матлабро Сукрот идома дода, аз муқолимаи худ бо дигарон ёд мекунад, ки он чӣ ҳам ба одамони гуногун маҳдудиятҳои маърифатӣ ва оқилии сатҳии онҳоро исбот сохтааст. ӯ хуб эҳсос мекунад, ки бо ин амалаш адовату кинаи одамонро нисбати хеш афзун месозад, аммо боз ҳам аз бархӯрду муқолимаҳо даст намекашад, зеро таъиноти Худовандро нисбат ба шахсияташ аз ҳама чиз боло мегузорад. Сукрот ба сағ қасам меҳӯрад, ки ҳақиқатро гуфта истодааст ва дар роҳи маърифати ҳақ ӯ бо ҳодимони сиёсӣ, бо шоирони фоҷианавису мадҳиянавис суҳбат ораста, барои худ исбот месозад, ки ӯ қохилтар аз ҳама суҳбатони хеш. Аз эҷодиёти онҳо ҳа-

қолбинро қаромотгӯён муяссарашон гардидааст. Албатта ин чизи хуб аст, аммо муаллифон қомилан сарфаҳм намераванд, ки чӣ чизеро меғӯянд. Ин шоирон ба истеъдоди фитрие, ки дар шеърҳои онҳо аз ҳузурӣ хеш гувоҳӣ медиҳад, истинод карда, гумон мекунанд онҳо дар самтҳои дигар низ ҳақиқонии хирадманде хоҳанд буд. Аммо аслан ин тавр нест. Афлотун дар «Апологияи Сукрот» назарияи анамнезисро (ба ёд овардани донишхоеро, ки инсон дар олами қудс соҳиб буд) пеш гузошта, проблемаи идеяҳои фитрие дар низомии фалсафаи хеш ворид месозад.

Нутқи ҳешро идома дода, Сукрот арз меорад, ки аз назди шоирон низ дур шудам, чун афзалияти ҳешро нисбати онҳо, мисле дар муқолиса ба маъсулони давлатӣ дида будам, фаҳмидам. Дар охир пешӣ қосибон кардам. Ман медонистам, ки онҳо хуб чизхоеро мебуданд. Иштибоҳ накардам, зеро он чиро ки онҳо мебуданд, ман наметавонистам. Эй мардони Афина, ба ман айён гашт, ки ба ҳамаи гуноҳе, ки шоирон дода шудаанд, инҳо ҳам гирифтанд. Ҳар қадоми онҳо, ба сабабе ки дар хунармандӣ қобилият доранд, худро дар қорҳои дигар низ хирадманд гумон мекарданд. Иштибоҳашон ҳамаи хирадҳо ва ба хикмате ман ба он қоилам, баргашта ба худ гуфтам: муфидтар аст барои ман – ҳамаи бошам, ки ҳастам. Ана ҳамаи таҳқиқоте, ки ба он дода шудам, боиси паҳн шудани нафратӣ сахттару амиктаре ба ман ва он бошад ба эҷод шудани тухмату бухтонҳо дар нисбатам гашт. Аз

аз дидани қойҳои гуногун, дар қоддаи таҳқиқи қаломии Худованд ва бо алоқамандӣ бо Худованд, ба назари ман шахрванде ва ӯ ҳориҷе агар худро иштибоҳан ҳақиқ ҳисобад, ман ҳатман ба ӯ исбот месозам, ки ӯ ҳақиқ нест. Ба шарофати ҳамаи амалам ба ман муяссар нагаштааст қореро барои шаҷр ӯ барои хонаводаам анҷом диҳам, ки қобили ёд овардан бошад ва дар ҳамаи роҳи хидматгӯзорӣ ба Худованд ман зиндагии ниҳоят фақирона дорам.

Ягона асари Афлотун, ки ба шакли диалог навишта нашудааст, «Апологияи Сукрот» мебошад.

Аз натурфалсафа ва қайҳоншиносӣ, ки ҳоси марҳилаи тоқлассикии фалсафаи атика буд, Сукрот дур шуда, ба проблемаи инсон ва хиради инсон рӯ меорад. Дар диалогҳои Афлотун, ки онҳо Сукрот ҳарф мезананд, мафҳумҳои ҳайру некӣ, хирад, рӯҳ, адолат, зебӣ, шараф, қарзи ватандорӣ, айнияти қонунҳои олами қудс ва олами тасаввуршаванда ва ғайра таҳлил гашта, низомии муқарраршудаи ҳешро дар фалсафа соҳиб мешаванд. Инқилоби бузурги фалсафӣ аз ҷониби Сукрот ба миён оварда шуда, шахсияти бевоситаи ҳуди ӯ қурбонии ин инқилоб мегардад. Чун инқилоб аввал фарзандони вафодори худро истеъмол мекунад, пас Сукрот дар саффи пеш ва туъмаи аввали ин раванди қонни-сорқунӣ ҳаст.

Дар нутқи дифоияи Сукрот, он қор, ки ба айбномаи Мелет, Анит ва ғ. қавоб медиҳад, ду муқаррароти низомии мурофиавии Афина аз ҷониби айбдоршаванда мавриди таҳлил қарор мегирад. Сукрот истифода аз далелҳои мантиқӣ айбномаро ҳолӣ аз маъни баҳогузӯрӣ мекунад. Дар маъсалаи он ки гӯё Сукрот қавонро бадахлоқ намуда, ба фосикӣ бурдааст, Сукрот меғӯяд, ки фосиксозии манро ҳеч касе исбот карда наметавонад. Агар ҳамаи хел ҳавоӣ, бе далел айбгӯзорӣ шавад, қор мо нагӯем, ки аҳли Маҷлиси халқӣ, судҳо ӯ ки ҳуди Мелет ва ҳамроҳонаш қавонро фосик сохтаанд. Дуюм, фосиксозии қавонро тасодуфан ва ӯ қасдан карда бошам, ин маъсала ҳам бояд исбот гардад. Зеро дар ҳолати тасодуфӣ будани ин амал шахси онро анҷомдода, ба суд қашида намешавад ва бо сабаби барқасд набудани ин аъмол танҳо бо насихат фаро гирифта шуда, ҳақс намешавад. Мелет дар аввал айб мегузорад, ки ман гӯё худёни навро барои худ сохтаам ва ҳамзамон таъкид мекунам, ки ман беҳудо ҳастам. Ин айби гузошташуда ноустувор ва бемантиқ мебошад. Чун ман агар беҳудо бошам, чӣ тавр метавонам боз худёни на-

сонеро, ки онҳоро ба сӯи ҳақиқат раҳнамоӣ қунанд, пайдо наоянд. Дар роҳи тарбияи шахриёни хеш ба сӯи ҳақиқат ва ҳайру некӣ ӯ ҳама рӯзгори хонаводагашро тарқ намуда, барои тарбия аз касе ҳаққи хидмат нагирифтааст ва ба ҳамаи сабаб ҳамаи фақирӯ бенаво будааст.

Садои ботин ҳамаи Сукротро аз иштибоқаш ба қорҳои қамъиятӣ (ба маънои қорҳои давлатдорӣ) манъ месохт, зеро ба андешаи ӯ беадолатии ҳеисте, ки дар қорҳои қамъиятӣ ҳузур доранд ба аъмоли одами боадолату пок созгор нест. Сукрот ҳаргиз қасеро ба сӯи амале тела наметавонад, монета нашудааст то қасе ӯро саволе бидиҳад ва ӯ ҳуди ӯ ба қасе савол дода, қавобе аз он бичӯяд. Ин амрро ба ӯ Худо муваззаф сохтааст. Шохиде пайдо нахоҳад шуд, ки дар саволу қавобҳо ягон чизи фосиксозанда ва ӯ бадеро дида бошад. Баръакс шохидони зиёд метавонанд ҳолати баръаксро гувоҳӣ диҳанд.

Агар ба фаъолияти қамъияти қалб карда шуда бошад ҳам, Сукрот ҳамаи пайгири адолат ва муқобили ҳақиқат буд. Замоне, ки ӯ ба ҳайси аъзои Шурои қамъиятии Афина чун қритан ба чун роҳбари Шуро – эписат фаъолият мекард, дар ҳаллу фасли бисёре аз маъсалаҳо, ки он қор адолат ва ҳақиқат поймол мешуд, эътироз баён мекард ва аз тасвиби ҳуқуқҳои ноҳақ даст мекашид. Соли 206 т.м. дар қазираҳои Аргинуз афиниғҳо аз болои пелопоннесҳо пирӯз шуданд, аммо бар асари тӯғони саҳт натавонистанд ҳақоқшудагонро дафн наоянд. Шаш нафар стратегӣ (қумандонҳо) ба Афина баргаштанд чун вайронсозандагони анъанаҳои динии ватанӣ ба қатл ҳуқм намуданд. Он вақт Сукрот қатъиян муқобили ин қарори Шурои қамъиятӣ баромада, қазои қатли ғайриқонунии онҳоро чун амали беасосу бедалел маҳкум сохт ва аз вазиғаи эписат даст қашид. Рӯзи дигар бо раиси эписатӣ дигар стратегҳо ба қатл ҳуқм шуданд. Дар оянда афинағҳо аз ин ҳуқм пушаймон шуда, ҳуди ҳамаи айбдорқунандагони стратегҳои ба қатл маҳкумшударо мавриди муҷозот қарор доданд. Афинағҳо шохиди он буданд, ки Сукрот марди воқеӣ ва ҳақиқон адолати судиро дар қор аввал, бартар аз маъсаби қамъиятӣ мебуданд. Ҳамаи тавр, ба аҳли хозирбудагон Сукрот мурочиат намуда, изҳор месозад: Анит ба Шумо талқин месозад, ки «Сукрот аввалан бояд ба суд хозир намешуд, чун худ довталабона ба суд омад, уро чун вайронқунандаи қонун ва русуми эътирофшудаи Афина, бояд қатл намуд...

(Давом дорад.)





ТАЛОШУ ХИДМАТҲОИ ФИДОКОРОНАИ ХАЛҚИ ШАРИФИ ТОЧИКИСТОН ДАР СОЛҲОИ ЧАНГИ БУЗУРГИ ВАТАНИ

Имрӯз баъди гузашти чандин даҳсолаҳо мо метавонем бо ифтихор изҳор намоем, ки халқи тоҷик якҷо бо халқу миллатҳои гуногун бар зидди мусибату машаққатҳои бениҳоят вазнини ҷанг истодагарӣ карда, аз имтиҳони ҷиддии таърих гузашт ва дар таъмини ғалабаи бузург бар фашизм саҳми муносиб гузошт.

Эмомалӣ Раҳмон

Халқи шарифи Тоҷикистон дар бораи дигар халқҳои Иттиҳоди Шӯравӣ дар замони Ҷанги Бузурги Ватани талошу хидматҳои бузурги фидокорона намуданд, ки бешубҳа яке аз омилҳои асосии ғалаба бар фашизм ба ҳисоб мервад. Бояд қайд намуд, ки ҳанӯз дар оғози Ҷанги дуҷуми ҷаҳон фириристодагони Тоҷикистон дар ҷанги Шӯравӣ бо Финландия қаҳрамонӣ нишон доданд. Фарзанди халқи тоҷик Неъмат Қарабоев нахустин шахсе аст, ки аз фириристодагони ҷумҳуриҳои Осиёи Миёна ба унвони олии Қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ сарфароз гардидааст, ки ин ифтихори кулли мардуми шарифи Тоҷикистон мебошад.

Олмони фашистӣ сахари 22 июни соли 1941 аҳдшиканона ва бе эълони ҷанг бо қувваи бузурги ҳарбӣ (190 дивизия иборат аз 5,5 млн. нафар аскар, 3712 танк, қариб 5 ҳазор самалёти ҷангӣ, 47260 туп ва минаёт) ба Иттиҳоди Шӯравӣ ҳучум намуд. Ин ҳучуми ноҷавонмардона иродаи кулли мардуми Шӯравиро мустақкам намуда, баҳри химоя ва ҳифзи Ватани ҳеш сарчамъона талошу ғайрати диловарона нишон доданд. Аз рӯзҳои аввали Ҷанги Бузурги Ватани сафарбаркунии ҷавонмардон аз тамоми ҷумҳуриҳои Шӯравӣ шурӯъ гардид. Ҳазорҳо ҷавонписарони халқи тоҷик аризаи ихтиёран ба ҷанг рафтанд. Дар набардҳои шадиди ҷанг 300 ҳазор тоҷикистонӣ ширкат намуда далерию қаҳрамонӣ нишон доданд ва қариб 100 ҳазор фириристодагони Тоҷикистон дар майдони ҷанг қаҳрамонона шаҳид шуданд. Аз фириристодагони Тоҷикистон 58 ҳазор нафар бо медалу орденҳои давлатӣ сарфароз гардидаанд. Инчунин 54 нафар тоҷикистонӣ ба унвони аз ҳама баланди ҷангӣ — Қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ сазовор шуданд

ва 19 нафари дигар бо се дараҷаи ордени Шараф сазовор шуданд, ки номи эшон дар саҳифаҳои таърихи халқи тоҷик абадан сабт гардидааст.

Бояд қайд кард, ки дар солҳои Ҷанги Бузурги Ватани на танҳо мардони пурдилу ҷасури кишвар, инчунин занҳо низ қаҳрамонона иштирок намуданд. Масалан, қорнамони лёҷикдӯхтари тоҷик Ойгул Маҳмадҷонова, ки 93 парвози ҷангӣ анҷом додааст ва бо ордени Ленин мукофонида шудааст ё афсарони хизмати тиббӣ Шаҳрӣ Хайдарова ва дигарон мисоли возеҳи гуфтаҳои зикргардида шуда метавонанд. Инчунин нақши адибони тоҷик низ дар баланд бардоштани рӯҳияи ватандӯстии мардум бузург буда, ҳатто дар набардҳои ҷанг адибону шоироне чун Ҳабиб Юсуфӣ, Сотим Улуғзода, Фотех Ниёзӣ, Бокӣ Раҳимзода, Абдушукӯр Пирмуҳаммадзода, Ҳаким Карим, Лутфулло Бузургзода ва дигарон ширкат намуданд ва баъзеашон шаҳид шуданд.



Меҳнату заҳмати фидокоронаи халқи тоҷик дар ақибоҳ низ яке аз омилҳои ғалаба дар Ҷанги Бузурги Ватани мебошад. Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ — Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон барҳақ қайд менамояд: “Саҳми халқи тоҷик дар таъмини ғалаба ва дар ақибоҳ ҳеле назаррас буд. Агар дар солҳои ҷанг ақибоҳи мустақкам тавоно намебуд ва фидокориву саҳми шабонарӯзи заҳматкашон намешуд, ҳаргиз чунин ғалабаи бузург таъмин намегардид”. Саноати ҷумҳуриӣ пурра дар солҳои ҷанг ба шароити ҷанг мутобиқ карда шуда буд. Аз рӯзҳои аввали ҷанг саноати хӯрокворӣ, дӯзандагӣ, коркарди металл, истехсоли металл, спирт ва ғайра ба саноати ҳарбӣ тобеъ карда шуд. Охири соли 1941 Комитети Давлатии эвакуатсионии Тоҷикистон ташкил дода шуд, ки мақсадаш васл ва ба қор андохтани қорхонаҳои аз минтақаҳои ҷанг кӯчонидашуда иборат буд. Солҳои ҷанг дар Тоҷикистон 20 қорхонаи саноатӣ сохта шуд ва дар маҷмӯъ 71 қорхонаи хӯрокворӣ амал мекард. Ёрии халқи тоҷик аз ақибоҳ дар шакли лавозимоти ҷангӣ, хӯрока, либос ва дастгирии рӯҳиявӣ буд. Аслан меҳнаткашони тоҷикро дар ақибоҳ занону наврасон ва пирисолон ташкил менамуд ва онҳо бо шиори “Ҳама чиз барои фронт, ҳама чиз барои ғалаба” содиқона меҳнат менамуданд. Меҳнаткашони Тоҷикистон барои таъсиси эскарҳои “Тоҷикистони советӣ” 35,2 млн. сум ва барои ташкили қалоннаи танкии “Қорхонҳои Тоҷики-



Азимҷон ҚУРАЕВ
донишҷӯи соли 5

стон 84 млн. сум ҷамъ оварданд, ки ҳавопаймо ва танкҳои зикргардида аз муҳорибаи Сталинград сар карда, дар тамоми муҳорибаи минбаъда иштирок доштанд. Ёри ба фронт ҳамаҷониба буд, баъзеҳо пул, баъзеи дигар зару зевар ва умуман тамоми бозёфти хоҷагиашонро барои ғалаба бахшида буданд. Соли 1943 бо имзои 390 ҳазор шахрванди Тоҷикистон мактуб ба ҷанговарони тоҷик фириристода шуд, ки боз ҳам рӯҳияи ҷангии ҷанговарони тоҷикро баланд бардошт. Аҳолии Тоҷикистон дар солҳои ҷанг дар 151 вагон либосу тухфаҳои гуногун, зиёда аз 65 ҳазор пуд ғалла, зиёда аз 204 млн. сум пули нақд ба фонди ҷанг фириристодаанд. Ҳеч гоҳ талошу хидматҳои фидокоронаи халқи тоҷик дар роҳи расидан ба ғалаба дар ҷанги дуҷуми ҷаҳон фаромӯш нахоҳад шуд.

Имсол мардуми шарифи Тоҷикистон дар фазои сулҳу ваҳдати миллӣ санаи 9 май 73-юмин солгарди ғалаба бар фашизмро таҷлил менамоянд. Дар охир, бо ин рӯзи ёдмонданӣ ҳамаи ширкаткунандагони собикадорони ҷангу меҳнатро бо Рӯзи Ғалаба табрику муборакбод менамоем ва онҳое, ки талошу хидмати фидокорона баҳри ба даст овардани ғалаба дар Ҷанги Бузурги Ватани намуданду дар қайди ҳаёт нестанд рӯҳашон шод ва ҷояшон бихишти барин бошад.



Муҳаммад ДАВЛАТЗОДА
донишҷӯи соли 1

Яке аз иқдомҳои созидаи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ — Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ

ҲУНАРҲОИ МАРДУМӢ - ИФОДАГАРИ ФАРҲАНГУ ТАМАДДУН

Раҳмон ин эълон намудани соли “2018-Соли рушди сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ” ба шумор меравад. Аз ин иқдоми наҷиб тамоми тоҷикони ҷаҳон неру ва илҳоми тоза гирифта, ҷиҳати эҳёи ин ҷабҳаи фарҳангии ҳеш сайё талошҳои беандоза хоҳанд намуд. Воқеан, ҳунарҳои миллӣ таърихӣ гузаштаву имрӯзаи миллати кӯҳанбунёди тоҷикро ба наслҳои имрӯзаву ояндаи ҳеш ва ҷаҳониён тавассути сайёҳон муаррифӣ менамоянд.

Дар Паёми навбатии Президентӣ ҚТ, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии ҚТ ба сохторҳои дахлдори ҳукумати дастур додаанд, ки ба ширкатҳои

сайёҳие, ки лавозимоти таҷҳизотҳои сайёҳиро ворид мекунанд аз пардохти гумрукӣ озод карда мешаванд. Ин назари дурбинонаи Пешвои миллат заминаи ҳуқуқиест барои дастгири ва таъмини рушди соҳаи сайёҳӣ ва ҳунарҳои халқи кӯҳанбунёди Тоҷикистон. Бинобар ин, дар саросари кишвари азизамон ҳамаҷуз чорабиниҳои гуногуни фароғатӣ, намоишҳои ҳунарҳои мардумӣ ва таомҳои миллӣ баргузургашта истодаанд, ки ин метавонад барои муаррифӣи арзишҳои фарҳангӣ ва инкишофи соҳаи сайёҳии мамлакат заминаи мусоид ба вучуд орад.

Ба андешаи мо ҷавонон мутахассисони соҳаи сайёҳӣ бо фарҳанги волои миллӣ, илму адаб ва забондонии одоби муошират ва риояи этикаи касбии худ метавонанд ин иқдоми наҷибонаи Ҷаноби Олиро ба ҷаҳониён муаррифӣ намоянд.

Эълон гардидаи Соли рушди сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ барои эҳёи ташаккул додани ҳунарҳои миллӣ ва ба ҷаҳониён муаррифӣ намудани фарҳангу тамаддуни тоҷикон заминаи мусоид фароҳам меорад. Дар бораи ин бо инкишоф ёфтани ҳунарҳои мардумӣ ва ҷалби бештари сайёҳон ба Ватани азизамон сатҳу сифати зиндагии мардуми шарифи

кишвар баланд гардида, ҳунарҳои миллӣ маъмул мегарданд.

Миллати тоҷик бо фарҳанг, расму оин, ва одату анъанаи боғонавати миллӣ бояд боз ҳам зиёдтар дар арсаи ҷаҳон муаррифӣ гардад, ки ин аз меҳнати содиқонаи ҳар фарди тоҷик вобаста аст. Имрӯзҳо теъдоди сайёҳон дар ҷумҳури афзуда истодааст ва ҳамаи мо масъулем, ки бо рафтори нек, пиндори нек ва гуфтори нек таъриху фарҳанг, одату анъанаҳои миллӣ, ҳунарҳои мардумӣ ва манзараҳои зебои дилрабои Ватани маҳбубамонро бо таври аҳсан муаррифӣ намоем.